

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการประเมินความต้องการจำเป็นในการนิเทศการสอนของครู-อาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาพาณิชยกรรมในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา จึงขอเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน
  - 1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน
  - 1.2 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน
  - 1.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน
2. การศึกษาความต้องการ
  - 2.1 ความหมายของความต้องการ
  - 2.2 ประเภทของความต้องการ
  - 2.3 การประเมินความต้องการ และวิธีการศึกษาความต้องการ
3. การจัดการอาชีวศึกษา
  - 3.1 การจัดการศึกษาวิชาชีพ กรมอาชีวศึกษา
  - 3.2 ลักษณะงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา
  - 3.3 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา
  - 3.4 จุดมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษา กรมอาชีวศึกษา
  - 3.5 หน้าที่ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา
4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นของครู-อาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาพาณิชยกรรม
  - 4.1 ด้านหลักสูตร
  - 4.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิควิธีสอน

- 4.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน
- 4.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน

1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้หลายทัศนะ ดังนี้

กิตติมา ปรีดีติลล (2532) กล่าวว่า การนิเทศศึกษาน่าจะหมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำและให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียน การสอน เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ ทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียน ของนักเรียน

สังัด อุทรานันท์ (2529) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันกับครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า คือ การช่วยเหลือ การแนะนำ การชี้แจง การบริการ การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

นิตยภัณฑศึกษา ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2538) สรุปว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา และครูผู้สอนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา

กูด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาที่จะส่งเสริม แนะนำครูและบุคลากรของโรงเรียน ให้รู้จักวิธีการในการปรับปรุงการเรียนการสอน อันได้แก่ การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ พัฒนาครู การเลือก และปรับปรุงวัสดุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน

ไวลส์ และโลเวลล์ (Wiles and Lovell, 1983) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ระบบพฤติกรรมขององค์การ ซึ่งเป็นการทำงานที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสอนของครูในระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงสถานการณ์การเรียนการสอนแก่นักเรียนให้ดีขึ้น

แฮร์ริส (Harris, 1985) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายทางการสอนของโรงเรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการนิเทศศึกษา ดังที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่าง ครู และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการศึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพทางการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการสอน

สำหรับการนิเทศการสอน ได้มีนักการศึกษาให้ทัศนะไว้หลายประการ เช่น

นิพนธ์ ไทยพานิช (2528) กล่าวว่า การนิเทศการสอน คือ กระบวนการ และความคิดรวบยอด (Concept) เพื่อที่จะปรับปรุงการสอนของครู เพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนในอันที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ให้สูงขึ้น

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) กล่าวว่า การนิเทศการสอน หมายถึง การช่วยเหลือ การแนะนำ การชี้แจง การบริการ การร่วมมือ การปรับปรุง ที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศการสอน และครู โดยตั้งอยู่บนหลักแห่งมนุษยสัมพันธ์

นิสิตบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาลัทธิสตร ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2538) สรุปว่า การนิเทศการสอน หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้ที่มีหน้าที่นิเทศการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูโดยตรง ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียน

กลิคแมน (Glickman, 1981) ได้ให้ทัศนะว่า การนิเทศการสอนเป็นชื่อย่อย (Subset) ของการนิเทศการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการสำหรับปรับปรุงงานและหน้าที่ในชั้นเรียน และกิจกรรมที่ดำเนินในโรงเรียน โดยกระทำหรือทำงานโดยตรงกับครู

อาย, เนทเซอร์ และ เครย์ (Eye, Netzer and Krey, 1971) ได้ให้คำจำกัดความของการนิเทศการสอนไว้ว่า การนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้น เน้นถึงผลสัมฤทธิ์ของการเรียนที่เหมาะสม ซึ่งเป็นความคาดหวังของระบบโรงเรียน

จากทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการสอน หมายถึง ความพยายามใด ๆ ของผู้นิเทศในการช่วยเหลือ ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน ของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน

ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

เนื่องจากสภาพสังคม และการเปลี่ยนแปลงการใช้หลักสูตรทำให้ครูจำเป็นต้องแสวงหาเทคนิควิธีการเพื่อปรับปรุงการสอนของตนเสมอ ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงเป็นวิธีการช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษา เพื่อปรับปรุงการสอนของครู นักการศึกษาได้ให้ทัศนะ ดังนี้

ภิญโญ สาธร (2524) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาทำให้วิชาชีพทางการศึกษาเจริญงอกงาม ทำให้ครูอาจารย์ได้พัฒนาตัวเองดียิ่งขึ้น มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีประสิทธิภาพในการทำงานการศึกษาให้มากขึ้น

พนงษ์ บุญจิตราคลย์ (2524) กล่าวถึง ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา ว่า มีสาเหตุและองค์ประกอบมาจาก

1. การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา
2. การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตร
3. ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว
4. ความเฉื่อยชา นิ่งเฉย และขาดความสนใจของครู ควรได้รับการกระตุ้นให้ตื่นตัวอยู่เสมอ
5. วิทยาการ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป
6. การขาดประสบการณ์ของครูใหม่ หรือครูเก่าที่ก้าวไม่ทัน เทคนิคและวิธีสอนใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

7. ผลการค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ควรได้รับการเผยแพร่และ
แปลความหมายออกเป็นการปฏิบัติ เพื่อให้การศึกษาได้ก้าวหน้าและงอกงามขึ้น
8. ปรัชญาและอุดมการณ์ของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ควรได้รับการถ่ายทอด
และสนองตอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

วิจิตรา วรุตบางกูร และคณะ (2524) กล่าวถึง ความจำเป็นของการ
นิเทศการศึกษา ดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้อง
กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นใน
องค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่อง
การเรียนการสอนก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครุมีความรู้ทันสมัย
อยู่เสมอ
3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น
จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะ หรือการนิเทศการศึกษาจากผู้อำนวยการโดยเฉพาะ จึงจะทำให้
แก้ไขปัญหาได้สำเร็จลุล่วง
4. การศึกษาของประเทศไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้ จะต้องมีการควบคุม
ดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา
ไว้ดังนี้

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Social Change) ผู้นิเทศหรือ
ศึกษานิเทศก์ต้องทำตัวเป็นตัวการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน
สถานศึกษา โดยทำการร่วมกับครูอาจารย์ คณะครู คณะบุคคล ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลง
หลักสูตรในระดับต่าง ๆ
2. การผลิตครู ต้องเป็นที่ยอมรับกันว่า สถาบันผลิตครูบางแห่งไม่สามารถ
ผลิตครูที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อครูอาจารย์ไปทำงานในโรงเรียนแล้ว ต้องมีการฝึกอบรมครู
ประจำการ (Inservice Training) อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ครูนั้นเป็นผู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
ของสังคม

3. มาตรฐานการศึกษา (Standardization) ในการรักษามาตรฐานของการศึกษานั้น ต้องอาศัยผู้ชำนาญโดยเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้มาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ให้แก่ครูประจำการให้มีความคิดก้าวไกล

จากความจำเป็นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม การนิเทศสามารถก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ แก่ครู ในการที่จะพัฒนาการเรียนการสอน การแสวงหาความรู้และปรับปรุงตนเองให้มีคุณภาพอยู่เสมอ

ความจำเป็นในการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนเป็นความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศปฏิบัติงานร่วมกับครู เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ซึ่ง สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้สรุปความจำเป็นในการนิเทศการสอน ดังนี้

1. หน้าที่ของผู้สอนเปลี่ยนไปจากเดิม
2. การนิเทศการสอนจะช่วยให้ครูเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการสอน และวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างถ่องแท้
3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ
4. ความจำเป็นต้องมีความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งจะส่งผลการจัดการเรียนการสอน
5. ขนาดของโรงเรียนใหญ่ขึ้น มีครูเพิ่มมากขึ้น ครูบรรจุใหม่หรือครูบางคนไม่ถนัดในการสอนบางรายวิชา การนิเทศการสอนจะช่วยได้
6. เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน
7. ช่วยลดภาระผู้สอน ทำให้มีเวลาค้นคว้า ทดลองวิจัยหาวิธีใหม่ ๆ
8. ช่วยเสริมขวัญ กำลังใจของคณะครู ในการร่วมมือกับผู้ปฏิบัติงาน
9. ช่วยในการพิจารณาความเหมาะสมของงานให้ถูกต้องกับครูแต่ละคน
10. ช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสม และช่วยแก้ไขจุดลำบากในการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนแต่ละคน

11. ช่วยประเมินผลงานการสอนของครู โดยอาศัยความเจริญงอกงามของนักเรียนเป็นแนวตามที่ตกลงกันได้

1.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา และการนิเทศการสอน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

ในการปฏิบัติภารกิจใด ๆ ก็ตาม ส่อมต้องมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ การนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติที่แน่นอน มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาหลายคน เช่น

อาคม จันทสุนทร (2527) กล่าวว่า เรามีการนิเทศศึกษาก็เพื่อจะช่วยให้ครูได้รับความรู้หรือบริการ หรือทำให้คนรู้และปฏิบัติในการทำงานการศึกษา เช่น ทำให้ครูสอนได้ผลดีและทำงานอย่างเต็มที่ โดยเห็นผลการเรียนของเด็ก การมีผู้นิเทศการศึกษาจึงเป็นการช่วยเหลือในการบริหารงาน โดยแบ่งเบาภาระงานของผู้บริหารลงไป และผู้นิเทศ จะทำให้เกิดผลงานที่ได้มีประสิทธิภาพสูงกว่า ให้ผู้บริหารทำงานตามลำพัง

สาย ภานุรัตน์ (2511) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการศึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์นั้น
2. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจความต้องการของเด็ก ตลอดจนปัญหาต่างๆ ของเด็ก
3. ช่วยสร้างครูให้มีลักษณะผู้นำแบบประชาธิปไตย
4. ช่วยเสริมสร้างขวัญและความร่วมมือ ร่วมใจ ในการปฏิบัติงานของคณะครู
5. ช่วยส่งเสริมให้ครูได้ใช้ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่
6. ช่วยพัฒนาการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น
7. ช่วยเหลือครูใหม่ เข้าใจระบบงานในโรงเรียนและงานในอาชีพครู
8. ช่วยประเมินผลงานของครูตามแนวทางที่ตกลงกันได้

9. ช่วยครูแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และช่วยวางแผนให้เหมาะสม
10. ช่วยประสานความสัมพันธ์งานของโรงเรียนและหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น
11. ช่วยค้นหาปัญหาของโรงเรียนและหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น
12. ช่วยปกป้องครูไม่ให้ถูกใช้งานเกินขอบเขตและไม่เป็นธรรมชาติ

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2524) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้

6 ประการ เป็นอักษรย่อ ดังนี้ OSMAAE

O - Objectives	การช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์
S - Subject Matter	การช่วยเหลือครูเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน
M - Method	การช่วยเหลือครูให้รู้จักใช้วิธีสอน
M - Materials	การช่วยเหลือครูให้รู้จักการเลือก และปรับปรุงการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน
A - Activities	การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือก และปรับปรุงวิธีการสอนใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการสอน
E - Evaluation	การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือก และปรับปรุงวิธีการประเมินผลการเรียนการสอน

กูด (Good, 1959) กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ความเจริญงอกงามทางวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยให้เลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องอุปกรณ์การศึกษา ช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีสอน

จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษามุ่งพัฒนาตัวครู เป็นสำคัญ เพราะหากครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และปรับปรุงการสอนของคนให้มีประสิทธิภาพแล้ว นักเรียนก็ย่อมจะมีคุณภาพสูง อันแสดงถึงสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษานั้นเอง

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอน เป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา ฉะนั้นการนิเทศการสอนจึงจุดมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจงลงไปเพื่อการปรับปรุงด้านการสอนของครู ดังที่

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน ไว้ว่า

1. ช่วยให้ครูเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงวัตถุประสงค์ทางการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการสอน
2. ช่วยสร้างให้ครูมีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
3. ช่วยให้ครูมีความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ
4. ช่วยให้ครูมีหลักการและความมั่นใจในการสอนมากขึ้น
5. ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนการสอน
6. ช่วยลดภาระผู้สอน ทำให้มีเวลาในการค้นคว้า ทดลอง วิจัยหาวิธีการใหม่
7. ช่วยเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสถานที่ดีและเข้มแข็ง และรวมหมู่คณะให้เป็นทีม ที่จะปฏิบัติงานร่วมกันด้วยสติปัญญาอันสูง เพื่อบรรลุจุดประสงค์เดียวกัน
8. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานให้ถูกต้องกับความสามารถของครูแต่ละคน และมอบหมายงานนั้นให้ครูแต่ละคนช่วยประคับประคองให้ครูนั้นใช้ความสามารถของตนปฏิบัติงานนั้นให้ก้าวหน้าอยู่เรื่อย ๆ
9. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักค้นคว้าจดจำมากในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนที่เหมาะสมและแก้ไข
10. เพื่อช่วยประเมินผลงานการสอนของครู โดยอาศัยความเจริญงอกงามของนักเรียนให้เป็นไปตามแนวที่ตกลงกันไว้

สุภาพร ราชกรกิจ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

1. การสอนเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ความก้าวหน้าทางศิลปะการสอนจำเป็นต้องอาศัยความเห็นของผู้มีประสบการณ์ช่วยมองปัญหา ร่วมมือและรวมกำลังความคิดเพื่อพัฒนาวิธีนี้เป็นวิธีที่ได้ผลกว่าครูแต่ละคนจะค้นปัญหาและปรับปรุงตนเอง

2. ครูเปรียบเสมือนศิลปิน ถึงแม้ว่าจะเก่งและมีฝีมือแล้ว แต่ยังต้องการวิธีการเรียนรู้ใหม่ ๆ และฝึกฝนกับผู้ที่มีความชำนาญว่า อนึ่งคนเรามักจะขาดความสามารถในการพิจารณาผลงานของตนเอง ฉะนั้นจะต้องอาศัยคนอื่นที่มีประสบการณ์และมีใจเป็นกลางมากกว่าตนเป็นผู้ให้ข้อสังเกตและแนะนำเพื่อการปรับปรุง

3. ครูใหม่ที่ไม่รู้ว่าตนจะเริ่มสอนอย่างไร เพราะยังไม่มีประสบการณ์มักจะหันไปใช้วิธีที่ตนเพิ่งเรียนมา โดยลืมนำถึงวัยและความเหมาะสมของเด็ก

4. ครูที่ดี คือ ครูที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของการนิเทศ และกระหายต่อคำแนะนำ รวมทั้งข้อเสนอแนะ พร้อมกับนำไปปรับปรุงของตน

5. การนำทฤษฎี และหลักวิชาการศึกษามาใช้ปฏิบัติการสอนให้เหมาะสมเป็นกิจกรรมที่สลับซับซ้อน และมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น จึงควรให้ผู้มีประสบการณ์ช่วยแนะนำและให้ข้อคิดเห็น

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว การนิเทศการสอนจึงมีจุดหมายสำคัญ คือ การปรับปรุงพัฒนาชี้แนวให้ครูในด้านการเรียนการสอน เพื่อส่งผลไปที่ผู้เรียนให้มีคุณภาพ

2. การศึกษาความต้องการ

2.1 ความหมายของความต้องการ (Needs)

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายประเด็นด้วยกัน ประกอบด้วย

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam and Others, 1985) ได้ให้คำนิยามว่า Need คือ บางสิ่งบางอย่างที่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองหรือเกิดประโยชน์ หากได้รับการตอบสนอง ภายใต้เหตุผลความจำเป็นที่ชัดเจน

คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English, 1979) ได้ให้ความหมายของความต้องการ ว่าหมายถึง ช่องว่าง (Gap) ระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับผลผลิต

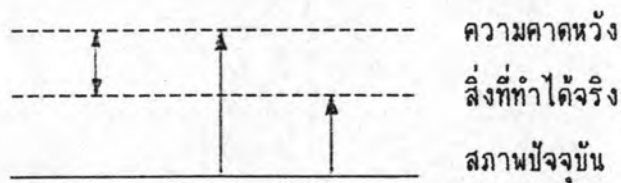
ที่เราต้องการ โดยนำช่องว่างที่ได้รับมาจัดลำดับความสำคัญ แล้วเลือกเอาสิ่งที่สำคัญที่สุดเป็นความต้องการที่จะกระทำก่อน

แมคเนล (McNeil, 1977) ได้ให้ความหมายของความต้องการ ว่าหมายถึง สภาพการณ์ที่มีความไม่สอดคล้องกันระหว่างพฤติกรรม หรือเจตคติของผู้เรียนในสถานะที่ยอมรับ กับสถานะที่ได้จากการสังเกต

สัทกรี นิบูลย์ (2535) กล่าวว่า ความต้องการ คือ เงื่อนไขความไม่สอดคล้องระหว่างสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (Actual Conditions) กับสภาพที่ควรจะเป็น หรือสภาพที่ต้องการ (Desired Conditions) เป็นสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนอง หรือดำเนินการแก้ไข

เจษฎา แซ่มประเสริฐ (2534) ให้ความหมายของคำว่า ความต้องการ ว่าหมายถึง กระบวนการหรือวิธีการหาปัญหาหรือสิ่งที่ยังบกพร่อง ที่ทำให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการจากสภาพที่ควรจะเป็น

ในการพิจารณาคำว่า สิ่งใด คือ ปัญหานั้น นิยามจากความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่ทำได้จริงของหน่วยงาน แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

สัทสนัน มนัสไพบูลย์ (1983) ได้สรุปความต้องการออกเป็น 2 อย่าง คือ

1. ความต้องการที่มีจุดมุ่งหมายในการวัดที่แน่นอน (Objective Needs) หมายถึง ความขาดแคลน หรือช่องว่างระหว่างมาตรฐานที่ปรารถนา หรือสิ่งที่ควรจะเป็น มาตรฐานที่เป็นจริง

2. ความต้องการที่แท้จริง (Felt Needs) หมายถึง ความต้องการที่เกิดจากการแสดงออกมาโดยกลุ่มบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะเป็นแต่ละบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนการอภิปรายของกลุ่ม

จากความหมายของความต้องการ ตามที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้สรุปได้ว่า ความต้องการ คือ สถานการณ์ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่ครุมีอยู่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติในการเรียนการสอนกับสิ่งที่จุดประสงค์ตั้งใจ

2.2 ประเภทของความต้องการ

มีผู้เสนอแนวคิดในการจำแนกประเภทของความต้องการไว้ดังนี้

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam and Others, 1985) ได้จำแนกประเภทของความต้องการจำเป็นออกเป็น 4 ทศนะ คือ

1. ทศนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความไม่สอดคล้อง (The Discrepancy View) ตามทศนะนี้ คือ ความไม่สอดคล้องระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น
2. ทศนะเชิงประชาธิปไตย (The Democratic View) จะเน้นการศึกษาความต้องการตามการรับรู้ของกลุ่มบุคคลอ้างอิงที่สำคัญ ๆ ขององค์การนั้น ๆ และถือเอาความต้องการของบุคคลเหล่านั้นเป็นความต้องการขององค์การ
3. ทศนะเชิงวิเคราะห์ (The Analytic View) จะเน้นการรวบรวมปัญหาอย่างเป็นระบบ และแก้ปัญหาอย่างมีแบบแผน
4. ทศนะเชิงวินิจฉัยวิเคราะห์ (The Diagnostic View) กลุ่มนี้จะมองความต้องการจำเป็นในลักษณะของความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งถ้าขาดหายไปหรือไม่ได้รับการตอบสนองแล้วจะเกิดความเสียหาย หรือเกิดอันตราย

โมโรนี (Moroney อ้างถึงใน เสาวณีย์ พนิชโยวาท, 2535) ได้จำแนกความต้องการออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. Normative Needs เป็นความต้องการที่ยึดมาตรฐานที่ชัดเจน เป็นตัวเปรียบเทียบ เช่น อัตราส่วนครูต่อนักเรียน

2. Perceived Needs เป็นความต้องการตามการรับรู้ของบุคคล
3. Expressed Needs เป็นภาวะของความต้องการ ที่แสดงให้เห็นโดยจำนวนผู้แสดงความต้องการ หรืออยู่ในสภาวะที่เป็นปัญหา
4. Relative Needs ได้จากการพิจารณาการได้รับบริการ ในเขตพื้นที่ต่างกัน เป็นการพิจารณาในแง่ของความเท่าเทียมกันของการได้รับบริการ

การจำแนกประเภทของความต้องการ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณากระบวนการประเมินความต้องการ เพื่อหาวิธีการแก้ไขและดำเนินการแก้ไขจากสภาพที่เป็นจริงไปสู่สภาพที่ควรเป็น

2.3 การประเมินความต้องการและวิธีการศึกษาความต้องการ

คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English, 1979) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการ ดังนี้

1. การประเมินความต้องการ เป็นกระบวนการหาความต้องการท้ายสุด (หรือผลผลิต : output, product, result)
2. การประเมินความต้องการ เป็นกระบวนการทดลอง สังเกตที่ต้องการหาผลผลิต โดยมีเกณฑ์ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนา และเปรียบเทียบด้านหลักสูตร
3. การประเมินความต้องการ เป็นกระบวนการหาความเชื่อมั่นของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ข้อทดสอบมาตรฐาน และ/หรือ ข้อทดสอบสังเกตว่ามีความเหมาะสม
4. การประเมินความต้องการ เป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความต้องการระหว่างผลที่ได้กับผลที่ต้องการ โดยเรียงลำดับกับความต้องการสูงสุด และเลือกนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกระบวนการจัดการ

ขั้นตอนการหาความต้องการ

สุมิล ว่องวานิช (2531) ได้เสนอแนวในการประเมินความต้องการ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. พยายามกำหนดสิ่งที่มุ่งหวัง (what should be)
2. พยายามวัดสถานการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบัน (what is)
3. หาความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และข้อ 2
4. ศึกษาสาเหตุหรือเหตุผลที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (ปัญหา) ในข้อ 3
5. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

คอฟแมนและอิงลิช (Kaufman and English, 1979) ได้เสนอการวางแผนอย่างละเอียด ในการหาความต้องการประกอบด้วยขั้นตอนที่ ๆ ไป 14 ขั้นตอน ดังนี้

1. วางแผนเพื่อที่จะทำแผน : กำหนดวิธีการและจุดประสงค์ การเตรียมการ ซึ่งรวมไปถึงกำหนดเวลา แหล่งวิทยากร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. ที่มาของจุดหมาย : ขอร้องผู้เชี่ยวชาญ (ผู้ที่มีความรู้) ในการกำหนดผลผลิตทางการศึกษาว่าเป็นที่พอใจหรือไม่
3. ความสมบูรณ์ของจุดหมาย : หาความเชื่อมั่นโดยถามนักศึกษาและที่ไม่ใช่ นักศึกษาว่าจุดหมายเหมาะสมหรือไม่
4. การจัดลำดับความสำคัญของจุดหมาย : สุ่มประชากรที่มีนักเรียน นักศึกษาผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน - ให้ช่วยเรียงลำดับตำแหน่งของจุดหมาย
5. ตีความจุดหมาย : ข้อความของจุดหมายต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ที่วัดได้
6. ความสมบูรณ์เชื่อมั่นของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม : การแปลงจุดมุ่งหมายเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมต้องถูกต้องและเฉพาะเจาะจง
7. จัดลำดับของจุดหมายอีกครั้งหนึ่ง : พิจารณาจุดหมายจากผลการสุ่มอีกครั้งหนึ่งในขั้นที่ 3 ส่วนขั้นที่ 3 จะทำอีกครั้งก็ได้ถ้าต้องการ
8. กำหนดข้อมูลนำเข้าในจุดหมาย : กำหนดจุดประสงค์ในอนาคตใช้เทคนิคเดลฟาย (The Delphi Technique) โดยการทำนายทิศทาง (การศึกษา) ในอนาคตเพื่อนำไปใช้แยกแยะทำให้จุดหมายทางการศึกษาที่ได้มาจากจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
9. จัดจุดหมายอีกครั้ง : โดยใช้งานวิจัยและการศึกษา วิธีการทำนายได้ เช่น เทคนิคเดลฟาย (The Delphi Technique)

10. เลือกเครื่องมือทดสอบ หรือ เทคนิควัดผลเพื่อใช้ในการประเมิน :
เครื่องมือที่ใช้ต้องระบุแน่ชัดถึงระดับความสามารถนักเรียน บอกได้ว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต้องการหรือไม่

11. เปรียบเทียบข้อมูล : นำข้อมูลที่รวบรวมเข้าตาราง แผนภูมิ กราฟ ฯลฯ คอฟแมน และอิงลิช (Kaufman and English) ซึ่งให้เห็นว่า การประเมินความต้องการเป็นกระบวนการเสนอให้เห็นช่องว่างที่ชัดเจน หรือความแตกต่างระหว่างเกณฑ์ 2 ชุด ข้อมูล สภาพ และผลที่ต้องการในอนาคต และข้อมูลที่เป็นอยู่ ในการเสนอข้อมูลนั้นข้อมูลที่มีรายละเอียดมากที่สุดจะถูกแบ่งจัดกลุ่ม เพื่อพิจารณาตัดสินในขั้นสุดท้าย

12. เขียนข้อความของความต้อการ

13. จัดลำดับข้อความสำคัญของจุดหมาย : โดยใช้ระดับความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ต้องการกับที่เป็นจริง

14. เขียนข้อความที่เป็นความต้องการ : ซึ่งเป็นขั้นสิ้นสุดของการประเมินความต้องการ

วิธีการศึกษาความต้องการ

การศึกษาหาความต้องการนั้น สามารถศึกษาจากสถานการณ์ที่ไม่สอดคล้องดังกล่าวข้างต้น อันเป็นลิ่งนำมาซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นและจะต้องหาทางแก้ไข เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยใช้วิธีการประเมินความต้องการ (Needs Assessment) คอฟแมน และอิงลิช (Kaufman and English, 1979) ให้ทัศนะว่า การประเมินความต้องการเป็นกระบวนการประเมินช่องว่าง (Gap) ระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบันกับผลผลิตที่เราต้องการ แล้วจัดช่องว่างตามลำดับความสำคัญ เลือกเอาสิ่งที่มีความสำคัญไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการเหล่านั้น

สำหรับการหาความต้องการที่ผู้วิจัยนำมาเป็นหลักการ เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการนิเทศการสอนของอาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาพาณิชยกรรม ในการวิจัยครั้งนั้นนั้น จะใช้วิธีการศึกษาจากสถานการณ์ของความไม่สอดคล้อง หรือสถานการณ์ที่อยู่ระหว่างสิ่งที่ปฏิบัติ

หรือเข้าใจกันอยู่ในสภาพปัจจุบันกับสิ่งที่เป็จุดประสงค์ที่ควรจะต้องเป็นตามหลักการที่ตั้งไว้ ถ้า
 สิ่งใดอาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาพาณิชย์กรรม ขาดความรู้ความเข้าใจ แสดงว่าสิ่งนั้นเป็นความ
 ต้องการ (Needs) ของอาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาพาณิชย์กรรม ที่ต้องการจะได้รับความรู้ความ
 เข้าใจในสิ่งนั้น นั่นคือ ศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการนิเทศ จะได้ทำหน้าที่ตรงกับ
 ความต้องการของผู้รับการนิเทศอย่างแท้จริง

3. การจัดการอาชีวศึกษา

3.1 การจัดการด้านวิชาชีพ กรมอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาเน้นการศึกษาเพื่อการมีงานทำของมนุษย์ มุ่งให้การศึกษาเพื่อ
 พัฒนากำลังงานคนในสาขาต่าง ๆ ตามความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดความ
 สมดุลย์กับทรัพยากรของประเทศ การเรียนเพื่อทำงานของมนุษย์อาจดำเนินการได้ทั้งในระบบ
 โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน (ปรีชา ทัพพะกุล ณ อุษยา, 2527)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาวิชาชีพ รับผิดชอบโดยหลายหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน
 แต่เป็นที่ยอมรับกันว่ากรมอาชีวศึกษาเป็นแหล่งผลิตกำลังคนระดับอาชีวศึกษา ทั้งแรงงานทั้งฝีมือ
 แรงงานฝีมือและช่างเทคนิค ที่สำคัญหากพิจารณาในแง่ปริมาณแล้ว จะเห็นว่าประมาณร้อยละ 50
 ของกำลังคนที่เข้าสู่ตลาดแรงงานในแต่ละปี เป็นผู้สำเร็จจากสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา
 กรมอาชีวศึกษาจึงเปรียบเหมือนเป็นแม่บทของการจัดการศึกษาวิชาชีพ มีประสบการณ์มานานถึง
 49 ปี (พ.ศ. 2484-2533) จัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพื่อ
 ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต (กรมอาชีวศึกษา, 2533)

การจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษา แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ
 (กรมอาชีวศึกษา, 2538)

1. จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน กรมอาชีวศึกษาดำเนินการจัด
 หลักสูตรระดับต่าง ๆ ดังนี้

1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบ ปวช.ปกติ และรูปแบบ ปวช.ระบบทวิภาคี , รับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า เข้าศึกษาต่อ 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

1.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. และในปีการศึกษา 2536 ได้เริ่มรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาในบางสาขาวิชาด้วย โดยเข้าศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

1.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ-เทคนิคตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

1.4 หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับปริญญาตรีตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

2. จัดการเรียนการสอนหลักสูตร ปวช.พิเศษ (อศ.กช.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ประถมศึกษา) ซึ่งเป็นเยาวชนที่มีประสบการณ์ในงานเกษตร 2-3 ปี อายุระหว่าง 15-25 ปี เข้ารับการศึกษานอกระบบเกษตรกรรม อาจกลับไปปฏิบัติงานฟาร์มในไร่นาของตนเองและกลับมาศึกษาต่อให้ครบจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตร ในขณะที่เดียวกันนักศึกษาวิชาสามัญหลักสูตรเร่งรัดได้รับวุฒิ ม.3 หรือเทียบเท่า จบการศึกษาแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพพิเศษ ปัจจุบันดำเนินการสอนในสาขาวิชา เกษตรกรรม

3. จัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งมีการจัดทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อบริการวิชาชีพแก่ชุมชน แบ่งออกเป็นหลักสูตรประเภทต่าง ๆ คือ

3.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาวิชาชีพ 1 ปี หรือ 1,350 ชั่วโมง หรือสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรช่างฝีมือ ตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

3.2 หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น รับสมัครประชาชนทั่วไปหรือผู้สนใจที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างต่ำ เข้าศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งมีระยะเวลาแตกต่างกันหรือเรียกว่า หลักสูตรหลากหลายตามเนื้อหาวิชา เช่น หลักสูตร 45, 75, 100, 120 และ 225 ชั่วโมง ในสาขาวิชาต่าง ๆ เมื่อผ่านการศึกษาแล้วจะได้รับใบสำคัญรับรองความรู้ความสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้

3.3 หลักสูตรเสริมวิชาชีพชั้นมัธยมศึกษาเป็นหลักสูตรวิชาชีพที่จัดการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาและโรงเรียนเอกชน

3.4 หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพในงานบริการวิชาการด้านเกษตรกรรม โดยจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น แก่เกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรรมเคลื่อนที่ โดยออกไปให้บริการความรู้แก่เกษตรกรในชนบท

การจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา มี 5 ประเภทวิชา คือ (กรมอาชีวศึกษา , 2538)

1. ประเภทวิชาเกษตรกรรม เนื้อหาของประเภทวิชาจะครอบคลุมเกี่ยวกับความรู้ทางเกษตร วิธีการปฏิบัติงานทางการเกษตรทุกสาขา วิทยาลัยเกษตรกรรมทุกแห่ง ศูนย์ฝึกอบรมวิศกรรมเกษตร ศูนย์ปฏิบัติการวิชาชีพเกษตรกรรม และวิทยาลัยประมงในสังกัดกรมอาชีวศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนการสอนประเภทวิชานี้

2. ประเภทวิชาคหกรรมศาสตร์ เนื้อหาของประเภทวิชาจะครอบคลุมความรู้ทางวิชาการ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตกแต่ง การออกแบบเสื้อผ้า โภชนาการ และเครื่องแต่งกาย วิทยาลัยที่เปิดทำการสอน คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศ และในวิทยาลัยเทคนิคบางแห่ง ที่ไม่มีวิทยาลัยอาชีวศึกษาในจังหวัดนั้น ๆ วิทยาลัยการอาชีพและวิทยาลัยสารพัดช่างทุกแห่ง

3. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เนื้อหาของประเภทวิชาจะครอบคลุมเกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติงานในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดทุกประเภท โดยเปิดสอนในวิทยาลัยเทคนิคทุกแห่งทั่วประเทศที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา รวมทั้งวิทยาลัยสารพัดช่าง วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยช่างกล วิทยาลัยการต่อเรือ และศูนย์ฝึกวิชาชีพอุตสาหกรรมและการต่อเรือ

4. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม เป็นประเภทวิชาที่มีเนื้อหาครอบคลุมการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเป็นลักษณะงานในสำนักงาน (Office) และงานบริการ (Service) เป็นหลัก เปิดสอนที่วิทยาลัยพาณิชยกรรมทุกแห่ง วิทยาลัยอาชีวศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศ วิทยาลัยเทคนิคบางแห่งที่ไม่มีวิทยาลัยอาชีวศึกษาในจังหวัดนั้น ๆ วิทยาลัยการอาชีพ และวิทยาลัยสารพัดช่างบางแห่งในสังกัดกรมอาชีวศึกษา

5. ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาความรู้ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับศิลปะในสาขาต่าง ๆ งานหัตถกรรม และศิลปะประยุกต์ เปิดทำการสอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคบางแห่ง วิทยาลัยสารพัดช่าง และวิทยาลัยการอาชีพทุกแห่ง

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษา เป็นการผลิตกำลังคนเพื่อไปประกอบอาชีพในระดับต่าง ๆ และหลายสาขาวิชา เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความเหมาะสมกับระดับสติปัญญา ความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

3.2 ลักษณะงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา

กรมอาชีวศึกษา (2538) ได้แบ่งลักษณะงานวิชาการในสถานศึกษา ดังนี้

1. คณะวิชา แบ่งออกเป็นแผนกวิชา ให้สถานศึกษากำหนดให้มีคณะวิชา และแผนกวิชาตามที่ได้เปิดสอนอยู่ในสถานศึกษานั้น
2. งาน ประกอบด้วย
  - 2.1 งานหลักสูตรพิเศษ
  - 2.2 งานหลักสูตรและการสอน
  - 2.3 งานสื่อการเรียนการสอน
  - 2.4 งานวัดผลและประเมินผล
  - 2.5 งานห้องสมุด
  - 2.6 งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

งานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งเน้นหนักไปในด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะในทางวิชาชีพเป็นสำคัญ มุ่งบริหารจัดการทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง และพัฒนาการสอนให้ได้ผล และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังที่ สายหยุด จำปาทอง (2529) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานวิชาการในสถานศึกษาว่าประกอบด้วย "การสอนทักษะวิชาชีพให้เกิดความรู้ความเชี่ยวชาญ และให้มีประสิทธิภาพและประสพการณ์ในวิชาชีพและการให้การศึกษาทั่วไป เพื่อเสริมสร้างความคิด ความอ่านในการประกอบอาชีพ และอยู่ในสังคมได้อย่างดี และได้กล่าวถึงการศึกษา ซึ่งเป็นงานวิชาการของสถานศึกษาว่า "จุดเน้นในการจัดอาชีวศึกษาอยู่ที่หลักสูตรและวิธีการสอนของครู" ดังนั้น งานหลักที่เป็นเป้าหมายของงานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาจึงได้แก่

1. งานเกี่ยวกับหลักสูตร คือ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การสร้างหลักสูตรให้สนองความต้องการของท้องถิ่น การจัดแผนการเรียนการสอน การจัดทำโครงการสอน การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการผลิตสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน
2. งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน คือ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน
3. งานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการสอน ได้แก่ การสร้างเครื่องมือวิธีการวัดและประเมินผล งานทะเบียนและวัดผล และงานรายงานความก้าวหน้าของนักศึกษา

3.3 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาทางวิชาการของกรม รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านวิชาการนิเทศการศึกษาแก่สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา จัดอบรมและสัมมนาครู-อาจารย์ในสังกัดกรมและสังกัดหน่วยงานอื่น ทำการศึกษา ค้นคว้า ทดลองเกี่ยวกับการเรียนการสอน ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยร่วมมือกับหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงระเบียบว่าด้วยการวัดผลการศึกษาาระดับต่าง ๆ ดำเนินการผลิต และสนับสนุนให้ครู อาจารย์ผลิต

เอกสารและวัสดุสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน ทำการวิจัย ค้นคว้า และเผยแพร่ สาขาวิชาการต่าง ๆ ให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาเมื่อมีปัญหา และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น (กรมอาชีวศึกษา , 2530)

3.4 จุดมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษากรมอาชีวศึกษา

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2529 (กรมอาชีวศึกษา , 2529) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและควบคุมมาตรฐานทางการบริหาร และทางวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มสถานศึกษาตามที่กรมอาชีวศึกษากำหนด
2. เพื่อให้การบริการทางวิชาการแก่สถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ วิจัย ติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการอาชีวศึกษา
4. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานและเอกสารทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น
5. เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดการศึกษา ทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้
6. เพื่อประสานงานทางวิชาการ จริยธรรม วัฒนธรรม การบริการชุมชนระหว่างสถานศึกษา กลุ่มสถานศึกษา กรมอาชีวศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์การระหว่างประเทศ

จะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครุมีความรู้ในด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และสามารถประสานประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอันมีผลไปสู่ผู้เรียนให้สามารถพัฒนาได้ตามความมุ่งหมายของกรมอาชีวศึกษา

3.5 หน้าที่ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา

ในการจัดการนิเทศทางวิชาการในสถานศึกษานั้น ผู้หน้าที่จัดการนิเทศโดยตรงคือ ศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้คอยติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ตามระเบียบว่าด้วยงานนิเทศการศึกษา ดังต่อไปนี้ (กรมอาชีวศึกษา , 2529)

1. นิเทศการสอนและการบริหารงานวิชาการ หรือเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ ในสถานศึกษาที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบ
2. สำรวจ วิเคราะห์ วิจัย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ด้านวิชาการตลอดจนการบริการการศึกษา
3. จัดทำ นิจาร์ณา และช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน คู่มือครู แผนการสอน หรือแนวการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
4. พัฒนาและควบคุมมาตรฐานทางบริหารและวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มสถานศึกษาตามที่กรมอาชีวศึกษากำหนด
5. ปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการบริหารการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษา
6. จัดหรือเป็นวิทยากรในการประชุม อบรม สัมมนา ครู-อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมงานทางวิชาการ
7. ติดตามและประเมินผลงานทางด้านวิชาการ
8. เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่กรมอาชีวศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9. ประสานงานวิชาการระหว่างสถานศึกษากับสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศตามที่กรมอาชีวศึกษา หรือกระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้ปฏิบัติ
10. ปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และรับผิดชอบงานวิชาการตามที่ได้รับมอบหมายจากกรมอาชีวศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ
11. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ในปัจจุบันการศึกษายายตัวมากขึ้น สถานศึกษาและจำนวนครู รวมทั้งจำนวนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษา ในการที่จะปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นของครู-อาจารย์ผู้สอนประเภท วิชาพาณิชยกรรม

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาสรุปเป็นขอบเขตการประเมินความต้องการ โดยนำมาพิจารณาควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน ประเภทวิชาพาณิชยกรรมที่ควรจะเป็น หรือที่ต้องการในการจัดการศึกษาประเภทวิชาพาณิชยกรรม ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาพาณิชยกรรมในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอันประกอบด้วยด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิควิธีสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล

4.1 ด้านหลักสูตร

นักศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้หลายทัศนะด้วยกัน เช่น

สมิทร คุณานุกร (2523) "หลักสูตร หมายถึง โครงการให้การศึกษ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้"

สวัสดิ์ จงกล (2521) "หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดที่ว่าด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ตนคิด และพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา"

ทาบ (Taba, 1962) "หลักสูตร หมายถึง แนวทางในการเตรียมการ
ผลเมืองที่จะให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างสรรค์ผลผลิตให้
แก่วัฒนธรรมนั้น"

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวล
จุดหมายของการศึกษาความรู้ กิจกรรมและประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่จัดไว้ให้
นักเรียน เพื่อที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็น
ในการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่แปลความมุ่งหมายของการศึกษาออกมาเพื่อไปสู่การปฏิบัติได้

ความสำคัญของหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตร
เป็นหัวใจของการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าการศึกษาของประเทศ ซึ่ง
เปรียบเสมือนแนวทางที่สามารถทำให้เยาวชนทราบได้ทันทีว่า การจัดการศึกษาของประเทศที่จัด
ให้แก่เยาวชนนั้น เน้นหนักในทางใด ในแง่ของความรู้ การเสริมสร้างทักษะ และทัศนคติอันมี
ผลโดยตรงต่อตัวเด็กและสังคม ดังนั้นการศึกษาของประเทศไทย ถือว่าหลักสูตรเป็นเรื่องที่สำคัญ
เพราะหลักสูตรจะกำหนดทิศทางของการศึกษาไทย ในการที่จะให้ความรู้ ถ่ายทอดวัฒนธรรม
การเสริมสร้างทักษะ การปลูกฝัง เจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความเจริญเติบโต
ให้แก่ผู้เรียนให้พัฒนาไปในทุก ๆ ด้าน อย่างไรก็ตาม สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้สรุป
ความสำคัญของหลักสูตร ได้ดังนี้ คือ

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติของครู เพราะ
หลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล
ไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ
เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคล
ที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย
5. หลักสูตร เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวกและความคุมติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในทางส่งเสริม ความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคต ได้ว่าจะเป็นไปได้

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (บุญมี เณรยอศ. ม.ป.ป.)

1. จุดหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

1. จุดหมายของหลักสูตร

จุดหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลหรือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้ศึกษาแล้วเรียนครบตามหลักสูตรแล้ว

ถำรง บัวศรี (2532) กล่าวว่า ตามปกติจุดหมายของหลักสูตรจะมุ่งสนองความต้องการของบุคคลและสังคม และจะสะท้อนจุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับนั้น ๆ จุดหมายของหลักสูตรเป็นเพียงแนวทางในสู่การปฏิบัติ คือ การเรียนการสอน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ของวิชา และจุดประสงค์ของการเรียนการสอนอีกชั้นหนึ่ง

ในการกำหนดจุดหมายของหลักสูตร จะต้องวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสังคม ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาพัฒนาการ ตลอดจนแหล่งข้อมูลจากบุคคล

จุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดขึ้นไว้นี้มีลักษณะกว้าง ๆ พอให้รู้ว่าในหลักสูตรควรมีวิชาหรือกลุ่มวิชาโดยยู่บ้าง แต่ไม่สามารถบอกให้ชัดเจนไปว่า เนื้อหาวิชาควรมีรายละเอียดอย่างไร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องกำหนดจุดประสงค์ขึ้นอีกชั้นหนึ่ง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นจุดประสงค์ที่กำหนดขึ้นเพื่อการเรียนการสอน แต่ละวิชา หรือหน่วยการเรียน โดยมีข้อกำหนดว่าจะต้องมีลักษณะ 3 ประการ คือ (ถาวร บัวศรี, 2532)

1. แสดงให้เห็นชัดถึงพฤติกรรมที่คาดหวังหรือที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน
2. แสดงสถานการณ์การเรียนรู้ เป็นเงื่อนไขไว้ด้วยว่า ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ในสถานการณ์อย่างไร
3. กำหนดเกณฑ์การวัดผลสัมฤทธิ์ของพฤติกรรมไว้ด้วย

สมิทร คุณานุกร (2518) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 3 ประการ คือ

1. การกำหนดพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ (Observable behavior)
2. การกำหนดเงื่อนไข หรือ สถานการณ์ ซึ่งผู้เรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา (Conditions)
3. การกำหนดขอบเขต หรือมาตรการที่จะใช้วัดความสำเร็จของพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมา (Extent or Criterion)

2. เนื้อหาของหลักสูตร

เนื้อหา คือ องค์แห่งความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อบรรลุจุดหมายของหลักสูตร ส่วนการที่จะได้เนื้อหาและประสบการณ์ที่พึงประสงค์ จะต้องอาศัยกระบวนการ 2 อย่าง คือ การเลือกเนื้อหาและการจัดลำดับเนื้อหา การจัดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ต้องพิจารณาถึงเกณฑ์ที่จำเป็น เพื่อให้หลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การนำหลักสูตรไปใช้

องค์ประกอบส่วนนี้ของหลักสูตร จะเป็นกระบวนการที่แปลงหลักสูตรไปสู่ การปฏิบัติ หรือ" เป็นกระบวนการทำ นามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้น ซึ่งเป็นงานที่ยากที่สุดของงาน ครู"

การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ

(สมิทร คุณานกร, 2518)

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุ

เป้าหมาย

3. การสอนของครู

หรืออาจกล่าวได้ว่า การสอนเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้หลักสูตร จะสัมฤทธิ์ผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการสอนของครูเป็นส่วนใหญ่

4. การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะ เป็นการหา คำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีอะไรเป็น สาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว ผู้ประเมินผลหลักสูตร จึงต้องเป็นผู้มีความรู้อย่างดี ทั้งในด้านหลักสูตรและวิธีการประเมินผล การประเมินผลหลักสูตรตามแนวใหม่นี้ เน้นการ ประเมินทั้งกระบวนการศึกษา (CIPP Model) มีใช้ตั้งแต่เพียงการเรียนอย่างเดียว และ การประเมินผลที่ดีควรมีโครงการประเมินผลที่แน่นอน ดังนั้นการประเมินผลเพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผล ของหลักสูตรนั้น มีขอบเขตรวมถึง

1. การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร
2. การวิเคราะห์กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้
3. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน
4. การวิเคราะห์โครงการประเมินผลหลักสูตร

ในการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร ด้านจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างเสียก่อนจะได้เตรียมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ หรือบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สุจริต เนียรชอบ (2526) กล่าวถึงความสำคัญของครูผู้สอนในการนำหลักสูตรไปใช้ให้สัมฤทธิ์ผลว่า "ในการนำหลักสูตรไปใช้ครูผู้สอนเป็นผู้ที่ทำให้หลักสูตรบังเกิดผล แม้หลักสูตรจะดีเลิศลอยปานใด หากผู้สอนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายแนวความคิดและเนื้อหาในหลักสูตรอย่างถ่องแท้แล้ว หลักสูตรจะไม่มีวันบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน" และดั่งที่ สันต์ ธรรมบำรุง (2523) กล่าวว่า "หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการสอนของครูเป็นส่วนใหญ่ และก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการสอน ครูจึงต้องทำความเข้าใจในตัวหลักสูตรเสียก่อน ครูส่วนใหญ่มักจะมองข้ามหลักสูตรโดยมุ่งแต่สอนเนื้อหา โดยไม่คำนึงถึงว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นอย่างไร หลักสูตรจึงไม่เกิดประโยชน์สมความมุ่งหมาย ครูจึงควรศึกษาหลักสูตรของชั้นหรือวิชาที่สอนอย่างละเอียด เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์มีความรู้ทักษะและเจตคติ สมความมุ่งหมายอันแท้จริงของการศึกษา

อบรม สนิทบาลและสมศักดิ์ ศรีมานิชย์ (2521) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นในการนิเทศทางวิชาการด้านหลักสูตรแก่ครูผู้สอนว่า "งานนิเทศด้านหลักสูตรจะช่วยให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ อาจทำได้หลายวิธี เช่น ช่วยแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร ช่วยให้ครูทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมายของหลักสูตร ขอบข่าย เนื้อหา การวางแผนการสอน เสนอแนะกิจกรรมที่จะช่วยให้หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ และช่วยตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร"

ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า ในการนิเทศทางวิชาการด้านหลักสูตร ผู้นิเทศควรให้ความช่วยเหลือในการอธิบาย แนะนำให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง ตลอดจนเนื้อหาของหลักสูตร ช่วยเหลือครูในการจัดหาเอกสารการใช้หลักสูตรเพื่อนำไปปฏิบัติการไปอย่างเหมาะสม เพราะหลักสูตรเป็นแนวทางพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน ตลอดจนการใช้สื่อการสอนให้เกิดประสิทธิภาพโดยตรงแก่ผู้เรียน (นิพนธ์ รอดภัย, 2524)

4.2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิควิธีสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน ถือเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นวิถีทางที่นำนักเรียนไปสู่จุดประสงค์ของการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้นักเรียนมีอยู่มากมายหลายชนิด ครูควรให้ความสำคัญและทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้มากที่สุด

ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2533) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

วไลพร คุโณทัย (2530) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521) ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียน หมายถึง การดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียน ทั้งโดยครูและนักเรียน เช่น การสอน ให้นักเรียนค้นคว้าอภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ และการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ

จากความหมายที่นักการศึกษาได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอน เพราะกิจกรรมทั้งของผู้เรียนและผู้สอนที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

วารี ภิระจิตร (2530) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน ไว้ว่า กิจกรรมแต่ละชนิดมีคุณค่าในตัวของมันเองในการจัดการเรียนการสอน หากผู้สอนได้ให้ความสนใจต่อการจัดกิจกรรมแล้ว ก็ย่อมจะช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดีกิจกรรมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการด้วยกัน ดังนี้คือ

1. กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน
2. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ
3. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
4. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
5. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหว
7. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
8. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวาง
10. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียน
11. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
12. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมเจตคติที่ดี
13. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นหมู่
14. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียน
15. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่าง ๆ

จากความสำคัญของกิจกรรมดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนจะสมบูรณ์ได้โดยอาศัยการจัดกิจกรรมที่ดีด้วย

ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทั่วไปแบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ (อากรณใจเที่ยง, 2537)

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม ครูเป็นผู้มีบทบาทในการสอนมากกว่านักเรียน โดยเริ่มจากเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอนเป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ กิจกรรมที่ครูใช้ เช่น การบรรยาย การสาธิต การถามตอบ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครูจะเป็นแกนกลางของการจัดกิจกรรม แต่นักเรียนก็ยังมีโอกาสร่วมกิจกรรมบ้างภายใต้การนำของครู
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง คือ เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ส่วนครูจะเป็นผู้ประสานงานให้คำแนะนำ ช่วยแก้ปัญหาเมื่อนักเรียนต้องการ กระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรม และเป็นผู้สรุปประเด็นสำคัญการเรียนการสอนดำเนินไปโดยการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน เช่น การอภิปราย การทำกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง การประดิษฐ์ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางนี้ แยกย่อยออกได้ 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดกลุ่มนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักกลไกของการทำงานร่วมกัน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสอดคล้องและส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน โดยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถของตนเอง

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้โดยทั่วไป ได้แก่ การรายงาน การแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์จำลอง การสัมภาษณ์ การเชิญวิทยากร การเล่านิทาน เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ (สุพิน บุญชูวงศ์, 2538)

การรายงาน

การรายงานของนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ใช้กันอยู่เสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่นักเรียนแต่ละคนได้ไปค้นหา รวบรวม วางแผน แล้วนำมาเสนอต่อชั้นเรียน กิจกรรมเช่นนี้มีคุณค่าทั้งต่อนักเรียนทั้งชั้นและต่อนักเรียนแต่ละคน ในการฝึกความรับผิดชอบ และรู้จักแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

การแสดงบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติ หมายถึง การสมมุติบทบาทและจัดสถานการณ์ให้ผู้แสดงได้แสดงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ จากสถานการณ์ที่สมมุติ ซึ่งอาจจะเตรียมการมาก่อนที่จะแสดงบทบาท หรือไม่ได้เตรียมการมาก่อน ภายหลังของการแสดงบทบาทสมมติ จะต้องมีการสรุปผลของบุคคลที่ตนสวมบทบาทสมมุติบางครั้งจะเป็นวิธีการให้ผู้แสดงบทบาทแก้ไขปัญหา และตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่สมมุติ โดยอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ในการแสดงบทบาทสมมุติ นั้น ๆ

สถานการณ์จำลอง

สถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งที่ครูสามารถสร้างสถานการณ์จำลองมาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองที่จำลองสถานการณ์จริงมาใช้ และประกอบความเข้าใจในบทเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ร่วมกันคิด และการแก้ไข้ปัญหาจากสถานการณ์นั้น นักเรียนจะรู้จักคิด วิเคราะห์ และมีส่วนร่วมในการช่วยตัดสินใจ และกล้าเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นการเรียนด้วยการกระทำ

การสัมภาษณ์

ปัจจุบันการสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่กำลังนิยมทำกัน เพราะเป็นวิธีการหนึ่งของการแสวงหาความรู้ ได้ทัศนคติจากผู้ที่มีความรู้โดยเฉพาะสาขาวิชา และผู้ที่มีประสบการณ์นั้น ๆ โดยตรง การสอนโดยให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์นับว่าเป็นการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้ทัศนคติที่ดี ฝึกให้นักเรียนกล้าที่จะแสดงออก นักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะการพูด การสนทนา และยังเป็นการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองด้วย

การเชิญวิทยากร

วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในการทำงานและประกอบกิจการโดยเฉพาะ ดังนั้น ในการให้ความรู้และประสบการณ์ตรงแก่นักเรียน ถ้าเป็นไปได้เมื่อมีโอกาสและสามารถเชิญวิทยากรมาสอน มาสาธิตแทนครูได้ ซึ่งนักเรียนจะได้ความรู้เป็นอย่างดี

การเล่านิทาน

การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์แก่นักเรียนที่ตัววิธีหนึ่ง

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อารมณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ดังนี้ คือ

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนาารมณ์ของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน
3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ
ของผู้เรียน
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา
5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน
6. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ
7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม
8. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ท้าทายความคิด ความสามารถของผู้เรียน
9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
10. จัดกิจกรรมโดยให้มีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน และเป็นกันเอง

นาคยา ภัทรแสงไทย (2525) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนทุกอย่าง ต้องเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของ
การเรียน
2. การจัดลำดับของกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องสอดคล้องกับ
จุดประสงค์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย
3. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเหมาะสมกับวัย และความพร้อมของของ
นักเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีการจัดลำดับขั้นตอน เพื่อให้การเรียนรู้
มีความต่อเนื่อง
5. กิจกรรมการเรียนการสอนควรทำให้บังเกิดผลต่ออย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดการ
เรียนรู้เพิ่มขึ้น
6. กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องทำทลายความสนใจของนักเรียน
7. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นการพัฒนาความคิด ส่งเสริมให้นักเรียน
ได้คิดแบบสืบสวนสอบสวน และแก้ปัญหาตามแนวทางของตน และต้องรู้จักประเมินความคิดของ
ตนเองด้วย
8. กิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้หลาย ๆ ทาง
9. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีลักษณะเปิดกว้างแก่นักเรียน ให้มี
ลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด

เทคนิควิธีสอน

การสอนเป็นกระบวนการอันสำคัญยิ่งของการศึกษาที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้
ครูในฐานะของผู้ที่จะสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้จึงควรมีความรู้และทักษะ ตลอดจนเจตคติที่ดีต่อ
การสอนและแสวงหาวิธีการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ ดังที่ ปราณี เถกิงผลและคณะ (2524)
ได้กล่าวว่า "วิธีการสอน คือ กุศโลบาย หรือวิธีการและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน"

และ รุ่งทิวา จักร์กร (2526) กล่าวว่า "วิธีสอน คือ รูปแบบของการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ ส่วนเทคนิคการสอน คือ ทักษะหรือรายละเอียดในการดำเนินการสอนด้วยวิธีการเฉพาะหรือเครื่องมือในการดำเนินการสอนตามแบบแผนของวิธีสอนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลดีที่สุด"

วิธีสอนและเทคนิคการสอนมักใช้ควบคู่กันไปในการปฏิบัติ ดังที่ สงัด อุทรานนท์ (2525) กล่าวว่า "การเลือกเทคนิควิธีสอนนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องเลือกเทคนิควิธีสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ซึ่งการเลือกใช้เทคนิควิธีสอนที่เห็นว่าตนเองมีความสามารถ จึงจะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ และเจตคติที่ดีได้มากที่สุด" และคามิลอน (Camilon, F.S. 1961 อ้างถึงใน สุชาติ ศิริสุขไพบูลย์, 2527) ได้เสนอว่า "วิธีการสอนนั้นแตกต่างจากเทคนิคการสอน ดังนี้ วิธีการสอนนั้น หมายถึง กระบวนการอย่างมีแบบแผน ซึ่งผู้สอนจะใช้เป็นวิธีการในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ส่วนเทคนิคการสอน หมายถึง กลยุทธ์ที่ผู้สอนจะใช้เพื่อที่จะช่วยให้วิธีการสอนของตนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การแสดงให้เห็นจริง (Illustration)"

นั่นคือ แม้ว่าวิธีการสอนและเทคนิคการสอนจะแตกต่างกันบ้างในความหมาย และวิธีการแต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งวิธีการสอนและเทคนิคการสอนจะต้องปฏิบัติควบคู่กันไป เพื่อให้การสอนบรรลุวัตถุประสงค์

ประเภทของวิธีสอน

วิธีสอนมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบก็ย่อมมีลักษณะและวิธีการสอนแตกต่างกัน ฉะนั้นเมื่อนำวิธีสอนแบบต่าง ๆ มาจัดประเภทตามลักษณะเฉพาะจะได้ 2 แบบ คือ (สุพิน บุญช่วงศ์, 2538)

1. วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Method) ได้แก่ วิธีสอนที่ครูเป็นผู้สอน ครูเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ครูจะเป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมาย ควบคุมเนื้อหา จัดกิจกรรม และวัดผล เป็นต้น วิธีสอนแบบนี้ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนโดยการทบทวน

2. วิธีสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Pupil-Centered Method) ได้แก่ วิธีสอนที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้วางแผนบทเรียนดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ ครูเป็นเพียงผู้แนะแนวไปสู่การค้นคว้า แนะนำสื่อการเรียนจนนักเรียนได้ความรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ วิธีสอนแบบทดลอง วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนแบบศูนย์การเรียน วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน วิธีสอนแบ่งกลุ่มทำงาน วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบหน่วย วิธีสอนแบบอุปนัย วิธีสอนแบบนรนัย วิธีสอนแบบแสดงบทบาท วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

สุทธิ ประจงศักดิ์ และศิริกุล ไทหนักษ์ (2525) กล่าวว่า วิธีสอนวิชาอาชีพ ที่นิยมมีดังต่อไปนี้

1. การสอนแบบบรรยาย (Lecture Method)
2. การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)
3. การสอนแบบกำหนดงาน (Project Method)
4. การสอนด้วยแบบพิมพ์ (Instruction Shuts)

เกณฑ์การพิจารณาเลือกใช้วิธีสอน

ครูผู้สอนจะเลือกเทคนิควิธีสอนแบบใด ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของการสอนก่อนซึ่งมีอยู่ 2 ประการ คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524)

ประการที่หนึ่ง วิธีการสอนนั้นมีอยู่มากมายหลายแบบ ผู้สอนจะต้องเข้าใจลักษณะและวิธีการสอนแต่ละแบบพอสมควร และสามารถนำวิธีการสอนหลาย ๆ แบบ ผสมผสานกัน เพื่อช่วยให้บทเรียนน่าสนใจ และช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย

ประการที่สอง การสอนแต่ละครั้งจะต้องมีการวางแผนในการเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมที่สุด สิ่งที่เป็นเงื่อนไขหรืออาจเป็นคำถามที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงก่อนการตัดสินใจเลือกวิธีการสอนแบบหนึ่ง ๆ หรือหลาย ๆ แบบก็ตาม คือ

เป้าหมาย

1. วิธีการสอนแบบใดที่จะทำให้วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้บรรลุ
2. วิธีการสอนแบบใดที่จะเหมาะสมกับเวลาที่ได้กำหนดไว้
3. วิธีการสอนแบบใดที่ต้องอาศัยสื่อการสอน และสื่อการสอนเหล่านั้น

โรงเรียนมีให้พร้อมหรือไม่

4. วิธีการสอนแบบใดที่จะเหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิหลังของผู้เรียน
5. วิธีการสอนแบบใดที่จะเหมาะสมกับขนาดหรือจำนวนของกลุ่มผู้เรียนที่เป็นอยู่และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของห้องเรียนอีกด้วย

สุวัฒน์ มุทเมธา (2523) ได้กล่าวว่า วิธีการสอนแต่ละวิธีมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ผู้สอนจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกวิธีสอนมาใช้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของบทเรียน และได้เสนอแนะเกณฑ์การพิจารณาเลือกวิธีสอนไว้ดังนี้

ของผู้อ่าน

1. วิธีสอนควรเหมาะสมกับความสามารถ ความรู้ในเนื้อหา และความสนใจ
2. วิธีสอนควรเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน
3. วิธีสอนจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน
4. วิธีสอนจะต้องสอดคล้องกับเวลาและสถานที่
5. วิธีสอนจะต้องเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน
6. วิธีสอนจะต้องเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา
7. วิธีสอนจะต้องเหมาะสมกับความสนใจ ความต้องการ และประสบการณ์

ของผู้เรียน

8. วิธีสอนจะต้องให้เหมาะสมกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนต่อผู้เรียน
9. วิธีสอนจะต้องเหมาะสมกับอุปกรณ์และสภาพแวดล้อม

วาริ ธีระจิตร (2530) กล่าวว่า ในการที่ผู้สอนจะเลือกวิธีสอนมาใช้ ถ้าได้พิจารณาถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว ควรจะได้คำนึงถึงข้อต่อไปนี้

1. วิธีสอนควรเสนอแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อบทเรียนได้เป็นอย่างดี โดยไม่ต้องใช้เวลามาก สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง
2. วิธีสอนควรก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีที่ถูกต้องกับสภาพความต้องการของสังคม และเป็นที่ยอมรับ การแสดงแบบอย่างของครูจะช่วยสนองตอบทัศนคตินั้น ๆ ด้วย
3. วิธีสอนควรก่อให้เกิดทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการแสดงออกทางสังคม การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความรับผิดชอบทักษะในการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มและของสังคม เป็นต้น
4. วิธีสอนควรก่อให้เกิดแนวทางที่จะนำความรู้ เจตคติและทักษะต่าง ๆ ที่ได้ฝึกฝนเป็นอย่างดี เอาไปใช้และปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

ทักษะการสอน

สุพิน บุญช่วงศ์ (2538) ให้ความหมาย ทักษะการสอนว่า หมายถึง การฝึกฝนความชำนาญในเทคนิคการสอนแต่ละอย่าง เพื่อให้ผู้ฝึกเกิดความคล่องแคล่ว และมีความสนใจ ซึ่งสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ก่อนที่จะได้มีการสอนจริงในชั้นเรียน เหมาะสำหรับผู้ที่จะเริ่มจะเป็นครู หรือผู้ที่เป็นครูอยู่แล้ว แต่ยังขาดความชำนาญในการสอนบางด้าน ก็ฝึกทักษะการสอนได้

ทักษะการสอนที่สำคัญที่จะช่วยเสริมให้การสอนสัมฤทธิ์ผล มี 6 ทักษะ ได้แก่ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537)

1. ทักษะการใช้วาจา กิริยา ท่าทาง เสริมบุคลิกภาพ และสื่อความหมาย หมายถึง ความสามารถในการพูด น้ำเสียง จังหวะ ประกอบกับการใช้กิริยา ท่าทางชวนให้สนใจ สื่อความเข้าใจได้กระจ่างชัดเจน แนบเนียน ไม่เคอะเขิน และเหมาะกับบุคลิกภาพของผู้เป็นครู

2. ทักษะการใช้คำถาม หมายถึง ความสามารถในการตั้งคำถาม และในวิธีถาม เพื่อให้นักเรียนตอบโดยใช้ความสังเกต ความคิดเห็น เหตุผล และอื่น ๆ ที่ใช้ความสามารถในระดับสูงกว่าความจำ ทั้งให้มีปฏิริยาสัมพันธ์ (Interaction) ในระหว่างกันและกันอีกด้วย

3. ทักษะการใช้สื่อการสอน หมายถึง ความสามารถในการเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับขั้นตอนของการสอน และสามารถใช้อุปกรณ์การสอนได้อย่างถูกต้อง ตามลักษณะวิธีที่ดีของการใช้

4. ทักษะการใช้กระดานดำ หมายถึง ความสามารถในการใช้กระดานดำให้เป็นประโยชน์ต่อการสอนทั้งด้านการเรียน การวาดภาพ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้ ฯลฯ

5. ทักษะการอธิบายและเล่าเรื่อง หมายถึง ความสามารถในการอธิบายเปรียบเทียบ เล่านิทาน เล่าประวัติหรือยกตัวอย่าง โดยลำดับเรื่องให้ทำทางน้ำเสียง ในการอธิบาย หรือเล่าเรื่องแต่ละตอนได้อย่างเหมาะสม ชวนให้ติดตามโดยตลอด

6. ทักษะความเร้าความสนใจ หมายถึง ความสามารถในการกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นหรือพร้อมที่จะเรียน โดยการเปลี่ยนวิธีสอนหรือเปลี่ยนกิจกรรมไปในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเร้าความสนใจในแต่ละขั้นตอนของการสอน

สมรรถภาพของครูผู้สอน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของสมรรถภาพครู ไว้ดังนี้

เทพี ไวประดับ (2534) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสมรรถภาพครูไว้ว่าสมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถของครู ซึ่งแสดงออกในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ บุคลิกภาพที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะช่วยส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้น สามารถสังเกตและวัดได้

กษมา สารสมุทร (2524) ได้นิยามของสมรรถภาพว่า คือ ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ความชำนาญที่ครูแสดงออกให้สังเกตและวัดได้

กมล - สุตประเสริฐและคณะ (2523) ให้ความหมายของสมรรถภาพ หรือ สมรรถวิสัยว่า หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ อุปนิสัย หรือบุคลิกภาพ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความสามารถในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงปรารถนาได้

จากทัศนะของนักการศึกษา สรุปได้ว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถของครูในด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

อำไพ สุจริตกุล (2520) ได้สรุปสมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับครูปริญญาจากการประชุมสัมมนาคุณเบติคุณะครศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ครั้งที่ 8 ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไว้ดังนี้

1. สมรรถภาพทางด้านความรู้ ซึ่งแบ่งเป็นความรู้ด้านวิชาการและวิชาสามัญ ความรู้ในวิชาชีพครูและความรู้ในหน้าที่และงานครู
2. สมรรถภาพทางด้านทักษะในการสอนและการปฏิบัติงานของครู
3. สมรรถภาพด้านคุณธรรมนิยม ได้แก่ มีจริยธรรม มีคุณธรรมของครูและมี คติธรรมในความเป็นครู

สวัสดิ์ สุนทรังสี (2527) สรุปถึงสมรรถภาพของครูว่า ควรจะมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีความรู้ในเรื่องเนื้อหาวิชา วิชาครูและวิชาที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน
2. มีทักษะในการสอนและปฏิบัติหน้าที่การงาน
3. มีคุณค่าของความเป็นครูหรือคุณธรรมของครูหรือจรรยาบรรณของครู

สาโรช บัวศรี (2515) กล่าวว่า ครูที่มีสมรรถภาพนั้นจะต้อง

1. สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี
2. สามารถอบรม แนะนำ และปกครองได้เป็นอย่างดี
3. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
4. สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพ และร่วมมือกับชุมชนได้เป็นอย่างดี
5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ

ฮอลล์ และโจนส์ (Hall and Jones, 1976) จำแนกสมรรถภาพครูออก เป็น 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านสติปัญญา (Cognitive Competencies) เน้นในด้าน ความรู้ เชี่ยวชาญ ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน วิธีสอน การวิเคราะห์โปรแกรมและ หลักสูตร
2. สมรรถภาพด้านอารมณ์และจิตใจ (Affective Competencies) เป็น สมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งในอาชีพ
3. สมรรถภาพด้านปฏิบัติการ (Performance Competencies) เป็น สมรรถภาพด้านการจัดการเรียนการสอน การตั้งคำถาม
4. สมรรถภาพด้านผลการสอน (Consequence or Product Competencies) เป็นสมรรถภาพที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวนักเรียน
5. สมรรถภาพด้านการศึกษาค้นคว้า (Exploration Competencies) ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวครู

จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า สมรรถภาพของครูผู้สอน ประกอบด้วย

1. สมรรถภาพด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา
2. สมรรถภาพด้านการถ่ายทอด
3. สมรรถภาพด้านการดำเนินการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนครูควรพิจารณาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ หาเทคนิควิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพการเรียนการสอน ครูจะต้องมีความเข้าใจ นักเรียน ต้องรู้ว่า ตนจะสอนอะไร นักเรียนจะต้องรู้ว่าตนจะเรียนอะไร หรือทำอะไรให้ได้ ครูต้องรู้วิธีที่ดีที่สุดที่จะสอนบทเรียนใดบทเรียนหนึ่ง การนิเทศการสอนจะช่วยครูได้ ดังที่ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2529) กล่าวไว้ว่า "การนิเทศมีความจำเป็นต่อการเจริญงอกงามของครูในด้าน วิธีสอน เพราะ แม้ครูจะได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม ครูจะต้องปรับปรุง ฝึกฝน และทดลองวิธีการสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอ ในขณะที่ทำงานในสถานการณจริง เพื่อให้การสอน ได้ผลดียิ่งขึ้น" ในการนิเทศการสอนด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิควิธีสอน ผู้ให้การ นิเทศควรจัดให้มีการแนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเทคนิควิธีสอนแตกต่างแบบต่าง ๆ เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และสภาพห้องเรียน

4.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมาก เป็นตัวกลางที่จะทำให้นักเรียน ได้มีความเข้าใจในบทเรียนอย่างเต็มที่ นอกจากจะมีประโยชน์ในการสอนแล้ว ยังเป็นสิ่งเร้าที่ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ยิ่งครุมีวิธีการสอนที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เท่าใด นักเรียนก็จะมี โอกาสเรียนรู้ได้มากขึ้น ความพร้อมของครูในการใช้สื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบ การสอนจะเป็นเครื่องช่วยเพิ่มทักษะในการสอนได้มากยิ่งขึ้น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) ได้ให้ ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า "สื่อการสอนหมายถึงวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการ เป็นสื่อกลาง ให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ"

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

เคอ คีฟเฟอร์ (De Kieffer, 1965 อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2536) ได้แบ่งสื่อออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะที่ใช้เรียกว่า "โสตทัศนูปกรณ์" (Audio-Visual Aids) ซึ่งแต่ละประเภทมีข้อดีและข้อจำกัด สามารถประมวลได้ดังนี้

1. สื่อการเรียนการสอนประเภทที่ไม่ต้องใช้เครื่องฉาย (Non Projected Aids) ได้แก่

1.1 สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำราเรียน คู่มือ ฯลฯ

ข้อดี

- ก. เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง
- ข. สามารถอ่านได้ตามอัตราความสามารถของแต่ละบุคคล
- ค. เหมาะสำหรับการอ้างอิงหรือทบทวน
- ง. เหมาะสำหรับการผลิตเป็นจำนวนมาก สะดวกในการแก้ไข

ปรับปรุงเนื้อหาใหม่

ข้อจำกัด

- ก. ถ้าจะให้ได้สิ่งพิมพ์คุณภาพดี จำเป็นต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสูง
- ข. บางครั้งต้องพิมพ์ใหม่เพื่อปรับปรุงข้อมูลที่ล้าสมัย
- ค. ผู้ที่ไม่รู้หนังสือไม่สามารถอ่านเข้าใจได้

1.2 ของจริง ของตัวอย่าง

ข้อดี

- ก. แสดงสภาพได้ตามความเป็นจริง
- ข. เป็นลักษณะ 3 มิติ
- ค. สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า
- ง. สามารถจับต้องและพิจารณารายละเอียดได้

ข้อเสีย

- ก. บางครั้งอาจจะลำบากในการจัดหา
- ข. ของบางสิ่งอาจมีขนาดใหญ่เกินกว่าจะนำมาแสดงได้
- ค. บางครั้งของนั้นอาจมีราคาสูงเกินไป
- ง. ปกติเหมาะสำหรับการเสนอต่อกลุ่มย่อย
- จ. อาจเสียหายได้ง่าย
- ฉ. เก็บรักษาลำบาก

1.3 ของจำลอง หุ่นจำลองขนาดเท่าหรือขยายของจริง

ข้อดี

- ก. อยู่ในลักษณะ 3 มิติ
- ข. สามารถจับต้องและพิจารณารายละเอียดได้
- ค. เหมาะสำหรับการแสดงที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า

(เช่น ลักษณะของอวัยวะภายในร่างกาย)

- ง. สามารถใช้แสดงหน้าที่และลักษณะส่วนประกอบ

- จ. ช่วยในการเรียนรู้และการปฏิบัติทักษะชนิดต่าง ๆ
  - ฉ. หุ่นบางอย่างสามารถผลิตได้ด้วยวัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่าย
- ข้อจำกัด
- ก. ต้องอาศัยความชำนาญในการผลิต
  - ข. ส่วนมากราคาจะแพง
  - ค. ปกติเหมาะสำหรับการแสดงต่อกลุ่มย่อย
  - ง. ขำรดเสียหายได้ง่าย
  - จ. ถ้าทำได้ไม่เหมือนของจริงทุกประการ บางครั้งอาจทำให้เกิด

ความเข้าใจผิดได้

1.4 วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนภาพ โปสเตอร์ ภาพถ่าย ภาพเขียน

การ์ตูน

ข้อดี

- ก. ช่วยในการชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา
- ข. ช่วยแสดงลำดับขั้นตอนของเนื้อหา
- ค. สามารถจัดทำได้ง่ายจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
- ง. ผลิตได้ง่ายและสามารถผลิตได้จำนวนมาก
- จ. เก็บรักษาได้ง่ายด้วยวิธีฉีกภาพ

ข้อจำกัด

- ก. เหมาะสำหรับการเรียนกลุ่มเล็ก
- ข. งานกราฟิกที่มีคุณภาพดีจำเป็นต้องใช้ช่างเทคนิคที่มีความ

ชำนาญในการผลิต

- ค. การใช้ภาพบางประเภท เช่น ภาพตัดส่วน (sectional drawing) หรือภาพการ์ตูน อาจไม่ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจดีขึ้นเพราะไม่สามารถสัมพันธ์กับของจริงได้

1.5 กระดานดำ

ข้อดี

- ก. ต้นทุนในการผลิตต่ำ
- ข. สามารถเขียนงานกราฟฟิคได้หลายชนิด
- ค. ช่วยในการสร้างความเข้าใจตามลำดับเรื่องราวเนื้อหา

ข้อจำกัด

สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดี
ผู้เรียนมีจำนวนจำกัด
ใช้ได้อีก

- ก. ผู้สอนต้องหันหลังให้กลุ่มผู้เรียน เมื่อเขียนกระดานทำให้ไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดี
- ข. สามารถอ่านข้อความบนกระดานได้ไม่ไกลมากนัก ทำให้กลุ่มผู้เรียนมีจำนวนจำกัด
- ค. ภาพหัวข้อหรือประเด็นคำบรรยายต้องถูกลบไม่สามารถนำมาใช้ได้
- ง. ผู้สอนต้องมีความสามารถในการเขียนกระดานพอสมควร

1.6 กระดานผ้าล้าและกระดานแม่เหล็ก

ข้อดี

- ก. สามารถนำกลับมาใช้ได้
- ข. วัสดุในการผลิตหาง่ายและสามารถผลิตได้เอง
- ค. เหมาะสำหรับแสดงความเกี่ยวพันของลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน
- ง. ช่วยดึงดูดความสนใจ
- จ. สามารถให้กลุ่มผู้เรียนร่วมใช้เพื่อสร้างความสนใจและทดสอบความเข้าใจ

ข้อจำกัด

- ก. ไม่เหมาะสำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่

1.7 การศึกษานอกสถานที่

ข้อดี

- ก. ผู้เรียนสามารถสังเกตการณ์และมีส่วนร่วมได้ด้วยตนเอง

รับผิดชอบร่วมกัน

ข. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมทำงานเป็นกลุ่มและสร้างสรรค์ความ

ค. สามารถตั้งใจเป็นรายบุคคลได้ดี

ข้อจำกัด

ก. เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ข. จัดเฉพาะผู้เรียนกลุ่มย่อย

ค. ต้องเตรียมการและวางแผนโดยละเอียดรอบคอบ

2. สื่อการเรียนการสอนประเภทใช้เครื่องฉาย (Projected Aids)

2.1 ชนิดที่ไม่มีการเคลื่อนไหวหรือภาพนิ่ง ได้แก่

2.1.1 เครื่องฉายภาพทึบแสง

ข้อดี

ก. สามารถขยายภาพถ่าย ภาพเขียน หรือวัสดุทึบแสงที่มี

ขนาดเล็กให้เป็นภาพที่มองเห็นขนาดใหญ่ได้

ข. เหมาะสำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่

ค. ช่วยลดภาระในการผลิตสไลด์และแผ่นโปร่งใส

ข้อจำกัด

ก. ต้องใช้เครื่องในห้องที่มีทัศนวิสัยจะเห็นภาพขยายได้

ชัดเจน

ข. เครื่องมือขนาดใหญ่มากทำให้ขนย้ายลำบาก

ค. ต้องใช้ไฟฟ้า

2.1.2 แผ่นโปร่งใส

ข้อดี

ก. สามารถใช้ได้ในที่มืดแสงสว่าง

ข. เหมาะสำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่

- ค. ผู้สอนสามารถหันหน้าเข้าหาผู้เรียนได้ขณะสอน
- ง. ผู้สอนสามารถเตรียมแผ่นโปร่งใสไว้ล่วงหน้า หรือสามารถเขียนลงไปพร้อมทำการบรรยายเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ
- จ. แผ่นโปร่งใสบางประเภทสามารถแสดงให้เห็นการเคลื่อนไหวได้บ้าง

ลงทุนสูง

ข้อจำกัด

- ก. ถ้าจะผลิตแผ่นโปร่งใสที่มีลักษณะพิเศษจะต้องมีการ
- ข. ผู้เรียนไม่มีบทบาทร่วมกันในการใช้อุปกรณ์

2.1.3 สไลด์

ข้อดี

- ก. เหมาะสำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก
- ข. ผลิตค่อนข้างง่ายและทำสำเนาได้ง่ายเช่นกัน
- ค. สามารถเปลี่ยนสลับรูปในการสอนได้ตามความต้องการ
- ง. สามารถปรับเปลี่ยนรูปที่ไม่ทันสมัย หรือเพิ่มรูปได้ตาม

ความต้องการของเนื้อเรื่อง

- จ. ใช้สะดวก เก็บรักษาง่าย
- ฉ. ใช้ประกอบกับเครื่องบันทึกเสียงในลักษณะ Synchronizer
- ช. สามารถใช้ได้กับเครื่องฉายที่ใช้ไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่

ข้อจำกัด

- ก. ต้องฉายในห้องมืดพอสมควร ยกเว้นจะมีจอ Daylight Screen
- ข. การถ่ายทำชุดสไลด์ที่ดีต้องมีการวางแผนทำบท (Script)

การถ่ายทำ และการจัดภาพเป็นชุด

2.1.4 ฟิล์มสทริปข้อดี

- ก. เหมาะสำหรับการเรียนเป็นกลุ่มเล็กหรือรายบุคคล
- ข. ผลิตเองได้ง่าย
- ค. สะดวกในการใช้และเก็บรักษา

ข้อจำกัด

- ก. ไม่สามารถตัดต่อ สลับหรือใช้ภาพกับเรื่องอื่น ๆ ได้
- ข. ริมหนามเศษขรุขระได้ง่าย

2.1.5 ไมโครฟิล์มข้อดี

- ก. สะดวกแก่การเก็บรักษา
- ข. สามารถเก็บจำแนกประเภทได้ง่าย
- ค. เหมาะสำหรับการเก็บรักษาข้อมูลสิ่งพิมพ์เพราะมีขนาดเล็ก
- ง. ต้นทุนการผลิตไม่สูงมากนัก
- จ. ขนาดเล็ก หยิบใช้ได้สะดวก

ข้อจำกัด

- ก. ไม่สามารถอ่านข้อความได้ด้วยตาเปล่า ต้องใช้
- ข. เครื่องอ่านที่ใช้อ่านคนเดียวมีราคาไม่สูงมาก แต่

เครื่องอ่านที่มีคุณภาพดี

เครื่องฉายสำหรับกลุ่มใหญ่มีราคาแพง

2.2 ชนิดที่มีการเคลื่อนไหว2.2.1 ภาพยนตร์ (8 และ 16 มม.)ข้อดี

- ก. ให้ภาพที่ดูแล้วเสมือนมีการเคลื่อนไหวของสิ่งของ และให้เสียงประกอบ ซึ่งทั้งภาพและเสียงมีลักษณะใกล้เคียงความจริงมาก
- ข. เหมาะสำหรับการสอนกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย

- ค. ภาพยนตร์ 8 มม.เหมาะสำหรับการเรียนรายบุคคล
  - ง. เหมาะสำหรับให้ความรู้ แต่ผู้สอนจะต้องอธิบายบางสิ่ง
- ในภาพยนตร์ก่อนทำการฉายและเมื่อฉายจบแล้ว ควรมีการซักถามปัญหา หรืออภิปรายร่วมกัน เพื่อสรุปเรื่อง

ข้อจำกัด

- ก. ต้นทุนในการผลิตสูงมากและกรรมวิธีในการผลิตยุ่งยาก
- ข. หากผลิตฟิล์มจำนวนน้อยม้วนจะทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงกว่าเดิมมาก
- ค. ต้องใช้ไฟฟ้าในการฉาย
- ง. ลำบากในการเคลื่อนย้ายอุปกรณ์เครื่องฉาย
- จ. ต้องฉายในที่มืด
- ฉ. หากใช้ภาพยนตร์ต่างประเทศอาจไม่ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้จริง ๆ หรือผู้ชมอาจไม่เข้าใจเนื้อเรื่องได้เท่าที่ควร

2.2.2 โทรทัศน์วงจรเปิด

ข้อดี

- ก. สามารถใช้ได้กับผู้เรียนหรือผู้ชมไม่จำกัดจำนวน และสามารถถ่ายทอดไปได้ในระยะไกล ๆ
- ข. ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน
- ค. เหมาะสำหรับการใช้ในการจูงใจสร้างทัศนคติ และเสนอปัญหาให้ผู้เรียนคิดหรือเสริมสร้างการอภิปรายร่วมกัน
- ง. ช่วยลดภาระของผู้สอน คือ แทนที่จะต้องบรรยายหลายครั้ง หรือหลายแห่งในหัวข้อเดียวกันต่อผู้เรียนหลายกลุ่ม ก็ใช้ถ่ายทอดไปยังที่ต่าง ๆ ได้ในเวลาเดียวกัน

ข้อจำกัด

- ก. การจัดรายการที่ดีต้องใช้ต้นทุนสูงมาก และต้องใช้ช่างเทคนิคในการผลิตรายการ
- ข. เครื่องรับโทรทัศน์มีราคาสูงพอสมควร

ค. ต้องใช้ไฟฟ้า
 ง. เป็นการสื่อสารทางเดียว ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถถาม
 ข้อสงสัยได้ในทันที และผู้สอนไม่สามารถทราบการตอบสนองของผู้เรียนได้

จ. รายการที่เสนออาจไม่ตรงกับตารางสอนหรือบทเรียน

2.2.3 โทรทส์ค้นวงจรมืด

ข้อดี

ก. เหมาะสำหรับผู้เรียนกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่

ข. ใช้ถ่ายทอดเหตุการณ์หรือการสอนที่ผู้เรียน/ผู้ชมไม่

สามารถรวมกันอยู่ในบริเวณที่เรียน/ที่ชมพร้อมกันได้

ค. สามารถใช้ร่วมกับวีดิทัศน์ในการส่งภาพได้

ข้อจำกัด

ก. รับภาพได้เฉพาะในบริเวณที่กำหนดไว้เท่านั้น

2.2.4 วีดิทัศน์

ข้อดี

ก. สามารถใช้ได้กับผู้เรียนกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่

ข. สามารถฉายซ้ำเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจหรือเพื่อทบทวน

ค. แสดงการเคลื่อนไหวของภาพประกอบเสียงที่ให้ความ

รู้สึกที่ใกล้เคียงของจริงมาก

ง. เหมาะสำหรับใช้ในการชักจูงใจสร้างทัศนคติและ

เสนอปัญหา

จ. เหมาะสำหรับใช้ในการบันทึกภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

เป็นขั้นตอนแต่ใช้เวลามากในการพัฒนา (เช่น ขั้นตอนในการเจริญเติบโตของต้นไม้) หรือบันทึก
 การทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

ฉ. สะดวกในการขนย้ายเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทำเนื่องจาก

เป็นขนาดกระเป๋าคอมพิวเตอร์และสามารถใช้แบตเตอรี่ได้

ผลิต/จัดรายการ

ข้อจำกัด

- ก. ต้นทุนอุปกรณ์และการผลิตสูงต้องใช้ช่างเทคนิคในการ
- ข. ต้องใช้ไฟฟ้า (ถึงแม้จะใช้แบตเตอรี่ก็ต้องชาร์จไฟ)
- ค. อุปกรณ์มีราคาสูงและยากแก่การบำรุงรักษา

3. สื่อการสอนประเภทเครื่องเสียง (Audio Aids) ได้แก่

3.1 วิทยุ

ข้อดี

- ก. สามารถใช้กับผู้เรียนกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล
- ข. ระยะเวลากระจายเสียงกว้างและถ่ายทอดได้ในระยะไกลๆ
- ค. ลดภาระของผู้สอนหรือผู้บรรยายในการเดินทางไปสอนในที่

ต่าง ๆ

ง. สามารถให้ความรู้แก่ผู้ที่ไม่สามารถอ่านเขียนได้เนื่องจากใช้
ทักษะในการฟังเพียงอย่างเดียว

- จ. ดึงดูดความสนใจได้ดี
- ฉ. เครื่องรับวิทยุราคาถูกลงและสามารถใช้กับแบตเตอรี่ได้
- ช. สามารถใช้กับสื่ออื่น เช่น สิ่งพิมพ์เพื่อประกอบการเรียน

ข้อจำกัด

- ก. ต้องใช้ห้องที่ทำขึ้นเฉพาะเพื่อการกระจายเสียง
- ข. ผู้ฟังหรือผู้เรียนต้องปรับตัวเข้าหารายการเนื่องจากผู้บรรยาย
ไม่สามารถปรับตัวเข้าหาผู้ฟังได้
- ค. เป็นการสื่อสารทางเดียวทำให้ผู้บรรยายไม่สามารถทราบ

ปฏิกิริยาสนองกลับของผู้ฟัง

3.2 เทปบันทึกเสียงและแผ่นเสียง

ข้อดี

- ก. สามารถใช้ได้โดยไม่จำกัดขนาดและจำนวนผู้เรียน
- ข. เหมาะสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือกับกลุ่มย่อย
- ค. การเปิด/ปิด/เดินหน้า/ย้อนกลับ สามารถทำได้โดยสะดวก
- ง. ต้นทุนการผลิตต่ำ
- จ. อุปกรณ์ราคาถูกลงและสามารถใช้กับแบตเตอรี่ได้
- ฉ. ใช้ได้หลายกรณี เช่น ใช้ประกอบสไลด์ ใช้บันทึกเสียงที่ไม่

สามารถฟังได้ทั่วถึง เช่น การเต้นของหัวใจ เป็นต้น

ข้อจำกัด

- ก. การบันทึกเสียงที่คุณภาพดี จำเป็นต้องใช้ห้องและอุปกรณ์ที่ดีมี
- ข. ต้องมีความชำนาญพอสมควรในการตัดต่อเทป
- ค. ต้องระมัดระวังในการเก็บรักษา

คุณภาพสูง

หลักการเลือกสื่อการเรียนการสอน

เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภทและหลายชนิด การนำมาใช้จึงจำเป็นต้องเลือก ซึ่ง อารง บัวศรี (2532) ได้สรุปหลักเกณฑ์การเลือกสื่อการเรียนการสอนที่ผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ให้ไว้ ดังนี้

1. ต้องตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ ในกรณีที่ได้มีการกำหนดจุดประสงค์ไว้ชัดเจน การเลือกสื่อการเรียนการสอนย่อมทำได้ไม่ยาก แต่ความผิดพลาดก็อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้สอนขาดประสบการณ์ในการจัดหาสื่อมาทดแทนสิ่งที่ตนไม่มี ปัญหาที่ยุ่งยากก็คือ การที่จะต้องจำแนกให้ถูกว่า สิ่งใดควรใช้เพื่อพัฒนาความรู้ สิ่งใดควรใช้เพื่อพัฒนาทักษะ เจตคติ หรือทั้งสามอย่างได้ในเวลาเดียวกัน

2. ต้องเหมาะสมกับวัยและพื้นฐาน ประสบการณ์ของผู้เรียน ตามปกติการจัดชั้นเรียนจะสอดคล้องกับวัยของผู้เรียนและเนื้อหา และประสบการณ์ที่จัดให้ก็จะยึดหลักอย่างเดียวกัน ดังนั้นถ้าจะให้ประสบการณ์ที่จัดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็จำเป็นต้องใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมด้วย

3. ต้องเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน ผู้เรียนที่เป็น หญิง ชาย เด็ก ผู้ใหญ่มาก น้อย ชอบสมาคม ชอบเก็บตัว ชอบเป็นอิสระ ชอบฟังผู้อื่น ฯลฯ ย่อมมีความพึงพอใจในสื่อการเรียนการสอนต่างกัน ผู้สอนควรศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้เรียนแต่ละคน และควรเปิดโอกาสให้เขาได้เลือกสิ่งที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสามารถ และความสนใจ ให้เป็นที่พึงพอใจด้วย และจะต้องศึกษาว่าผู้เรียนคุ้นเคยกับสื่อที่นำมาใช้หรือเปล่า หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับสื่อนั้นมีอยู่มากน้อยเพียงใด ถ้ายังไม่คุ้นมาก่อนผู้สอนก็ต้องสอนให้รู้จักใช้

4. ต้องเหมาะสมทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและการปฏิบัติ การใช้สื่อบางอย่างต้องเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายและต้องมีการแก้ปัญหาด้านการจัดการ ผู้สอนจะต้องจัดการเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม

5. ต้องหาได้ง่าย หลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นตัวตัดสินการเลือกสื่อ เพราะถ้าสื่อที่กำหนดขึ้นนั้นเราไม่อาจหามาใช้ได้ การกำหนดก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร สื่อราคาปานกลางพอหาได้บ้าง แต่สื่อราคาแพงนั้นหายาก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการสมควรที่จะจัดทำหรือจัดหาสื่อราคาถูกลงที่มีอยู่ในท้องถิ่น

กิดานันท์ มลิทอง (2536) กล่าวถึง การเลือกสื่อการเรียนการสอนมาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยในการเลือกสื่อ ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนได้แน่นอน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม

เดวิส (Davies, 1981 อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2536) ได้เสนอหลักการเพื่อประกอบการพิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอน คือ

1. สิ่งนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สิ่งนั้นสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อน ยุ่งยากเกินไป
5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพ เทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเองควรคุ้มกับเวลา และการลงทุน

หลักการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน

ภายหลังจากที่ผู้สอนได้เลือก และตัดสินใจแล้วว่า จะใช้สื่อประเภทใดในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการถ่ายทอดเนื้อหาของสื่อ นั้นได้ดีที่สุด ผู้สอนจำเป็นต้องมีหลักในการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน ดังที่ บราวน์ (Brown, 1985 อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2536) ได้เสนอไว้เป็นลำดับดังนี้

1. เตรียมตัวผู้สอน (Prepare Yourself) เป็นการเตรียมตัวในการอ่าน ฟังและดูเนื้อหาที่อยู่ในสื่อที่จะใช้ว่ามีเนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วน และตรงกับที่ต้องการใช้หรือไม่ ขั้นตอนในการใช้อุปกรณ์ผู้สอนต้องเตรียมตัวโดยเขียนลงในแผนการสอน เพื่อใช้สื่อได้ถูกต้อง
2. เตรียมจัดสภาพแวดล้อม (Prepare the Environment) โดยการ จัดเตรียมวัสดุ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ให้พร้อม ตลอดจนจัดเตรียมสถานที่ห้องเรียน ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมด้วย สภาพแวดล้อมและความพร้อมต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียน การสอนเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ไม่เสียเวลา
3. เตรียมพร้อมผู้เรียน (Prepare the class) เป็นการเตรียมตัวผู้เรียน โดยมีการแนะนำ หรือให้ความคิดรวบยอดว่าเนื้อหาในสื่อ นั้นเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมพร้อมในการฟัง ดูหรืออ่านบทเรียน จากสื่อ นั้นให้เข้าใจได้ดี และสามารถจับประเด็นสำคัญของเนื้อหาได้ และผู้สอนก็ควรบอกล่วงหน้าว่าหลังจากมีการเรียนหรือใช้สื่อ เหล่านั้นแล้วผู้เรียน จะต้องมิกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนจะเตรียมตัวได้ถูกต้อง
4. การใช้อุปกรณ์ (Use the Item) ผู้สอนต้องใช้อุปกรณ์ให้เหมาะกับขั้นตอนที่เตรียมไว้แล้ว เพื่อให้ดำเนินการสอนไปได้อย่างราบรื่น และต้องควบคุมการเสนอสื่อให้ถูกต้อง

5. การติดตามผล (Follow Up) หลังจากที่มีการเสนอแล้ว ควรมีการติดตามผลโดยการให้ผู้เรียนตอบคำถาม อภิปราย หรือเขียนรายงานมาส่ง เพื่อเป็นการทดสอบว่า ผู้เรียนเข้าใจบทเรียน และเรียนรู้จากสิ่งที่เสนอไปนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่ เมื่อผู้สอนจะสามารถทราบจุดบกพร่องและแก้ไขปรับปรุงการสอนของตนได้

การประเมินผลสื่อการเรียนการสอน

ในการใช้สื่อการเรียนการสอน ผู้สอนควรจะต้องมีการวิเคราะห์ว่า มีการใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จึงควรมีการประเมินผลการใช้สื่อการสอนตามขั้นตอนดังนี้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2536)

1. ประเมินการวางแผนการใช้สื่อ เพื่อดูว่าสิ่งต่าง ๆ ที่วางไว้สามารถดำเนินไปตามแผนหรือไม่ หรือเป็นไปเพียงตามหลักการทฤษฎีแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง จึงต้องเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อการแก้ไขปรับปรุงในการวางแผนครั้งต่อไป
2. ประเมินกระบวนการใช้สื่อ เพื่อดูว่าการใช้สื่อในแต่ละขั้นตอนประสบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไร และมีการเตรียมการป้องกันไว้หรือไม่
3. ประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อ เป็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรงว่า เมื่อเรียนแล้วผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่ และผลที่ได้นั้นเป็นไปตามเกณฑ์หรือต่ำกว่าเกณฑ์

ในการใช้สื่อการเรียนการสอน จะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เมื่อครูสามารถนำสื่อการเรียนมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา สุกจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์มพรรษ์ (2523) ได้กล่าวว่า "การใช้สื่อการสอนจะบรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับทางเลือก และวิธีสอนของครูในแต่ละครั้งเป็นสำคัญ... และครูสามารถนำสื่อการสอนมาใช้ในการสอนได้ทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน การอธิบายบทเรียน การสรุปบทเรียน และการวัดผล"

การนิเทศการสอนด้านสื่อการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาในด้านการสร้าง และใช้สื่อการสอนในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

ช่วยประหยัดเวลาในการสอน และความสามารถครอบคลุมเนื้อหาวิชาให้มากขึ้น เพื่อที่จะให้การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ให้การนิเทศที่จะต้องให้การนิเทศในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา วิธีสอน สภาพการเรียนการสอน ขั้นตอนการสอน รวมทั้งแนะนำแหล่งบริการ

4.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลการศึกษาของนักศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู ในการที่จะได้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของนักเรียน และได้ทราบถึงข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไข ซึ่งเป็นกระบวนการติดตามผลการปฏิบัติว่าได้ตรงตามเป้าหมายเพียงใด อนันต์ ศรีโลภา (2524) ได้กล่าวว่า "การวัดผลการศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในระดับการศึกษาต่าง ๆ เพื่อจากการวัดจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของครูและนักการศึกษา เพื่อใช้ปรับปรุงวิธีการสอน การแนะแนว การประเมินหลักสูตร แบบเรียน การใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนการจัดระบบบริหารทั่วไปของโรงเรียน นอกจากนี้ยังช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนให้ถูกวิธียิ่งขึ้น" ซึ่งพิจารณาตามบทบาทของการวัดผลแล้ว ไนศาล หวังพานิช (2527) สรุปว่าเป็นไปใน 2 ลักษณะคือ "วัดเพื่อประเมินการเรียน และวัดเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน นอกจากนี้ผลที่ได้จากการวัดสามารถนำไปประเมินได้ว่า นักเรียนเรียนอยู่ในระดับอ่อน โดยดูจากผลของแต่ละคน การสอนของครูจะต้องมีการปรับปรุงโดยการดูจากผลของนักเรียนทั้งชั้น และคุณภาพของโรงเรียนบ่งถึงความรับผิดชอบของผู้บริหาร โดยดูจากผลของนักเรียนทั้งโรงเรียน" ในเรื่องการประเมินผล กมล สดประเสริฐ (2510) ให้ข้อคิดเห็นว่า "การประเมินผลเป็นการกำหนดค่าหรือราคา ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการวัดผล และการวัดผลมีลักษณะเป็นรูปธรรม เพราะแสดงผลออกมาเป็นตัวเลข ส่วนการประเมินผลมีลักษณะเป็นนามธรรม เนื่องจากอาศัยการเปรียบเทียบ ความรู้สึกค่านิยม ในการตีค่าหรือราคา"

ราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1971 อ้างถึงใน บุญมี เณรยอด, ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นต้องการประเมินผลการวัดประสพการณ์การเรียนรู้ ก็เพื่อเป็นการตรวจสอบว่า โปรแกรมเกี่ยวกับประสพการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดที่จัดให้ นั้น สอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้การประเมินผลยังช่วยตรวจสอบจุดบกพร่องและระดับประสิทธิภานของโครงการที่จัดขึ้น ทำให้สามารถระบุได้ว่าหลักสูตรประสบผลสำเร็จในด้านใด และยังมีส่วนใดบ้างที่ต้องการปรับปรุง

ความคิดพื้นฐานของการประเมินผล คือ กระบวนการประเมินค่าระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในตัวผู้เรียน ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น คือ (บุญมี เณรยอด, ม.ป.ป.)

1. การประเมินผลต้องเป็นการประเมินค่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวเด็ก
2. การประเมินผลต้องกระทำหลาย ๆ ครั้งหรืออย่างน้อย 2 ครั้ง คือ ครั้งหนึ่งเมื่อเริ่มโปรแกรมการเรียน และครั้งที่สอง เมื่อดำเนินการสอนจนจบโปรแกรมแล้ว แต่ถ้าจะให้ได้ผลแน่นอน ก็ควรจะประเมินครั้งที่สามเป็นการติดตามผลเมื่อผู้เรียนเรียนจบจากโปรแกรมนั้น ๆ ไปแล้ว

การกระทำในลักษณะที่สองนี้ เป็นเหมือนการทดลอง Pretest และ Posttest ของผู้เรียนนั่นเอง การประเมินผลที่ถูกต้องนั้นควรมีการกระทำอย่างสม่ำเสมอ มีการบันทึกผลประจำปีไว้ และกระทำตลอดไปจนนักเรียนจบการศึกษา

การประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อวัตถุประสงค์หลัก ๆ คือ (บุญมี เณรยอด, ม.ป.ป.)

1. ตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่
2. ตรวจสอบว่าหลักสูตรต่าง ๆ ที่จัดให้ นั้น เหมาะสมหรือประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีส่วนใดที่เป็นจุดอ่อน และส่วนที่เป็นจุดบกพร่องต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป
3. ดูว่าผลผลิต คือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ต้องการหรือไม่

ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้

ถ้าการประเมินผลการเรียนรู้ คือ การตรวจสอบว่าผลที่เกิดจากการเรียนการสอนเป็นอย่างไร การประเมินผลการเรียนรู้อยู่มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนอย่างแยกไม่ออก ความสัมพันธ์ของกิจกรรมทั้งสองมีอยู่ในทุกขั้นตอนของการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้ (ตำราขวัญศรี, 2532)

1. ขั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดว่าต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปอย่างไร หลังจากทำการเรียนการสอนได้สิ้นสุดลงแล้ว จุดประสงค์ของการเรียนการสอนนี้ไม่ได้แตกต่างกับจุดประสงค์ของการประเมินผลการเรียนรู้เลย เป็นการแสดงผลการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กันกับการประเมินผลตั้งแต่ยังไม่มีการเรียนการสอนเกิดขึ้นและความสัมพันธ์ในตอนนี้มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการกำหนดจุดประสงค์จะต้องชัดเจน หากไม่แล้วการประเมินผลก็ไม่อาจทำให้เป็นที่เชื่อถือได้
2. ขั้นก่อนการเรียนการสอน เป็นขั้นที่ผู้สอนกระทำการเพื่อทราบพื้นฐานความรู้ ทักษะ เจตคติ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ในการนี้จะต้องอาศัย การทดสอบและการประเมินผล แต่เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ก่อนทำการสอน ผลที่ได้จะมีประโยชน์ในการปรับยุทธศาสตร์การเรียนการสอนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติการจริง
3. ขั้นการดำเนินการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ในขั้นนี้ การทดสอบและการประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะเป็นเครื่องช่วยควบคุมกำกับความก้าวหน้าของการเรียนและวินิจฉัยว่าปัญหาการเรียนรู้อันใดของผู้เรียนนั้นคืออะไร การประเมินผลเป็นระยะ ๆ จะช่วยให้ผู้สอนได้รับข้อมูลย้อนกลับมา ทำให้สามารถปรับปรุงการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้เกือบตลอดเวลา
4. ขั้นเสร็จสิ้นการเรียนการสอน เป็นขั้นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์หรือไม่ นับเป็นการประเมินผลอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี จุดประสงค์ของการประเมินผลในขั้นนี้ไม่แตกต่างกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้แต่ต้น

ขั้นตอนของการประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการและมีขั้นตอน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ (อ้าง บัศวศรี , 2532)

1. ขั้นตอนการกำหนดจุดประสงค์ของการประเมินผล
2. ขั้นตอนการเลือกเครื่องมือสำหรับวัดสิ่งที่ต้องการประเมินผล
3. ขั้นตอนการวัดผลการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือที่ได้เลือกไว้
4. ขั้นตอนการเปรียบเทียบผลที่วัดได้กับมาตรฐานที่กำหนดไว้
5. ขั้นตอนการประเมินผล

เครื่องมือในการการประเมินผลการเรียนรู้

ในการวัดผลจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหลายอย่างทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ เครื่องมืออย่างหนึ่งย่อมเหมาะสมและเชื่อถือได้ สำหรับการประเมินผลอย่างหนึ่ง ๆ เท่านั้น การที่ต้องใช้เครื่องมือวัดผลหลาย ๆ อย่าง ทำให้ผู้สอนมีความจำเป็นต้องรู้จัก และเข้าใจวิธีใช้เครื่องมือเหล่านั้น เครื่องมือสำหรับวัดผลมีหลายชนิดในการพิจารณาเกี่ยวกับเครื่องมือวัดผลได้มีการแบ่งเครื่องมือออกเป็น 3 ประเภท ตามเทคนิคที่ใช้ คือ (อ้าง บัศวศรี, 2532)

1. ประเภทที่ใช้เทคนิคการทดสอบ (Testing Techniques) ได้แก่

ก. การทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Tests) เป็นการทดสอบที่ผู้สอนใช้มากแต่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน เช่น ใช้วัดความรู้หรือทักษะของผู้เรียนก่อนสอบ เพื่อตรวจสอบว่า ความรู้เดิมที่มีอยู่เป็นอย่างไร หรือใช้วัดระหว่างการเรียนการสอนเพื่อจะได้ควบคุมกำกับกระบวนการเรียนการสอนได้ถูกต้อง และให้ผู้สอนและผู้เรียนได้รับข้อมูลป้อนกลับ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการสอนและการเรียนของตน จุดมุ่งหมายอีกข้อหนึ่งอาจจะเพื่อตรวจสอบว่า ปัญหาของผู้เรียนที่มีอยู่เสมอหรือเป็นครั้งคราวนั้นคืออะไร และประการสุดท้ายจุดมุ่งหมายของการทดสอบ ก็คือ การให้คะแนน

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ แบบทดสอบที่ผู้สอนทำขึ้นเอง และแบบทดสอบมาตรฐาน

ข. การทดสอบเพื่อวินิจฉัยสถานภาพ (Diagnostic Tests) ในการเรียนรู้นั้น เรามักจะพบว่า มีผู้เรียนจำนวนมากบ้างน้อยบ้างไม่เข้าใจสิ่งที่เรียนการที่จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องวินิจฉัยว่าปัญหาของผู้เรียนนั้นคืออะไร นั่นก็คือจำเป็นต้องทำการทดสอบเพื่อวินิจฉัยปัญหา การทดสอบจะใช้แบบทดสอบที่ได้วิเคราะห์แล้วว่าครอบคลุมสิ่งที่ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถทำได้ และมีคะแนนผลเฉลย ดังนั้นข้อสอบจึงไม่ยาก แต่สามารถจำแนกได้ว่าผู้เรียนคนใดมีปัญหาอะไร และทำข้อสอบแบบใดไม่ได้

ค. การทดสอบเชาว์ปัญญา (Intelligence Tests) การทดสอบเชาว์ปัญญาแตกต่างกับการทดสอบผลสัมฤทธิ์ตรงที่การทดสอบผลสัมฤทธิ์มุ่งวัดความรู้และทักษะเฉพาะอย่าง แต่การทดสอบเชาว์ปัญญาวัดความรู้ทักษะทั่วไป เป็นความพยายามที่จะวัดความสามารถของบุคคลในการประกอบภารกิจที่ยุ่ยาก วัดความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ วัดความสามารถในการกระทำสิ่งที่สลับซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรม วัดความสามารถในการแก้ปัญหา ในการนำความรู้ไปใช้ในบริบทต่าง ๆ ฯลฯ

ง. การทดสอบสมรรถวิสัยหรือความถนัด (Aptitude Tests) เราใช้การทดสอบความถนัด เพื่อทำนายหรือคาดคะเนการกระทำหรือกิจกรรมของผู้เรียนในบางวิชา โดยทั่วไปการทดสอบความถนัดมักจำกัดในเรื่อง หรือสถานการณ์ที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคยมาก่อน แต่ก็ เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้ทุกคนเรียนได้ การทดสอบจะช่วยให้ทราบว่าผู้ใดมีความถนัดในวิชาที่ต้องเรียนเพียงใด

แบบทดสอบความถนัดมีหลายชนิด มีทั้งแบบทดสอบปากเปล่า และข้อเขียน ซึ่งใช้สำหรับกลุ่มและรายบุคคล การที่จะเลือกใช้ชนิดใดขึ้นอยู่กับชั้นเรียนที่ทดสอบ และผลที่ต้องการนำมาใช้

2. ประเภทที่ใช้เทคนิคการสังเกตพิจารณา (Observational Techniques) ได้แก่

ก. การทดสอบแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถบันทึกการสังเกตพิจารณาได้อย่างมีระบบ ประกอบด้วยรายการคุณลักษณะ

หรือคุณภาพ ซึ่งจัดไว้เป็นชุดเรียงกันตามลำดับของคุณค่าของแต่ละรายการ มีการนำแบบทดสอบแบบนี้ไปใช้ในการประเมินผล 3 เรื่อง คือ

1. ประเมินผลการกระทำของผู้เรียน (Procedure Evaluation)
2. ประเมินผลผลิตอันเกิดจากการกระทำของผู้เรียน (Product Evaluation)
3. ประเมินผลพัฒนาการส่วนบุคคลของทางสังคม (Evaluating Personal-Social Development)

ข. การทดสอบด้วยการบันทึกเรื่องราว (Anecdotal Records) บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของผู้เรียน ในการบันทึกผู้สอนจะบรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งสถานที่ เวลา พฤติกรรมของผู้เรียนและความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเหล่านั้น ซึ่งจะบอกให้ทราบว่า เป็นพฤติกรรมที่เป็นปกติวิสัยหรือผิดปกติ

ค. การทดสอบด้วยการตรวจสอบรายการ (Checklists) การตรวจสอบรายการเป็นการหาข้อมูลว่า คุณลักษณะที่ทราบนั้นมีอยู่หรือไม่มี ประโยชน์ของการตรวจสอบรายการ ก็คือ การประเมินผลทักษะในการกระทำที่อาจจำแนกออกเป็นอย่าง ๆ ได้ อย่างชัดเจน การตรวจสอบรายการมีประโยชน์ในการประเมินผลวิธีทำงาน (Procedure) ผลิตผล (Product) และพัฒนาการส่วนบุคคลและสังคม (Personal-Social Development)

ง. การทดสอบด้วยเทคนิคสัมพันธ (Sociometric Techniques) เทคนิคนี้ใช้ในการศึกษาโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มในการประเมินผลโครงสร้างนั้น โดยพิจารณาในแง่ที่ว่าแต่ละบุคคลในกลุ่มได้เป็นที่ยอมรับของสังคมในกลุ่มมากน้อยเพียงใด

3. ประเภทที่ใช้เทคนิคการรายงาน (Self-reporting Techniques) ได้แก่

ก. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นเทคนิคที่ใช้กันแพร่หลายมาก เพราะ มีคุณสมบัติเด่นตรงที่มีความยืดหยุ่นมาก การสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่มีการเตรียมคำสัมภาษณ์อย่างมีระบบ และแบบที่ไม่ได้มีการเตรียม

ข. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การใช้แบบสอบถามจะใช้เวลาน้อย อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำของผู้ทดสอบยังไม่มีอิทธิผลต่อผู้ถูกทดสอบ

อีกด้วย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดที่เป็นแบบปิด (Closed Form) และ ชนิดที่เป็นแบบเปิด (Open Form)

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินโปรแกรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนนั้น อาจทำการวัดได้หลายวิธี แต่ที่นิยมนำมาเป็นแนวการประเมินผลการเรียนมี 2 วิธี คือ

1. การวัดแบบอิงกลุ่ม เป็นเทคนิคการประเมินผลการเรียน โดยนำคะแนนการทดสอบของผู้เรียนแต่ละคนไปเปรียบเทียบกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนเดียวกันหรือระดับเดียวกัน การประเมินในแบบนี้มีแนวโน้มที่ทำให้ผู้เรียนแข่งขันกันในการเรียน

2. การวัดแบบอิงเกณฑ์ จะวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน โดยอิงกับเกณฑ์ของจุดมุ่งหมายการเรียนเป็นหลัก ผู้เรียนจะแข่งกับตัวเอง ไม่ใช่เป็นการแข่งขันกันเองระหว่างผู้เรียนแต่ละคน

การวัดผลวิชาชีพ มีผู้เสนอความคิดเห็น ไว้ดังนี้

สุทธิ ประจงศักดิ์และศิริกุล ไทนิทกซ์ (2525) กล่าวว่า การประเมินผลวิชาชีพภาคทฤษฎี ไม่แตกต่างจากการวัดและประเมินผลวิชาสามัญทั่ว ๆ ไป แต่ในด้านการปฏิบัติ มีวิธีการที่แตกต่างจากวิชาสามัญ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การวัดวิธีการ ขบวนการและการปฏิบัติ เป็นการวัดกระบวนการในการทำงาน (Process)

2. การวัดและประเมินผลงานขั้นสุดท้าย เป็นการวัดผลผลิต (Product)

3. การวัดเจตคติหรือคุณภาพทางจิตใจของผู้เรียนที่มีต่อการทำงาน เช่น ความอดทน ความวิริยะอุตสาหะ ความเพียรพยายาม ระเบียบในการทำงาน ฯลฯ

ปรีชา ชชาติมาลากร (2524) เห็นว่า การวัดผลวิชาชีพต่างจากวิชาสามัญโดยทั่วไป โดยเสนอแนวทาง ดังนี้

1. วิเคราะห์หาตัวชี้ (Indicators) เพื่อให้ทราบว่าต้องการวัดผลทางด้านใดบ้าง โดยการนำจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ตัวชี้ที่ถูกต้อง

2. กำหนดแนวทางในการวัดผลในแต่ละตัวชี้ หรือแต่ละข้อย่อย ซึ่งมีแนวทางในการวัดผลได้ดังนี้

2.1 ทักษะขั้นพื้นฐานในงานอาชีพ มีแนวทางในการวัดผล ดังนี้

2.1.1 วัดผลคุณภาพของงานกำหนด (Projects) ที่กำหนดให้นักเรียนทำโดยควรจะวัดตลอดขั้นตอนของการทำงานชิ้นนั้น ตั้งแต่เริ่มจนถึงขั้นสำเร็จ

2.1.2 วัดโดยการสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งควรจะสอบหลาย ๆ ครั้ง เพื่อความเที่ยงตรงแน่นอนในการวัดผล

2.2 การวางแผนในการทำงาน มีแนวทางในการวัดผล ดังนี้

2.2.1 สร้างตารางวัดผลและให้คะแนนโดยการสังเกตของครู

2.2.2 วัดผลจากโครงการหรือแผนการทำงานของนักเรียน

การเรียนการสอนวิชาชีพและวิชาสามัญต่างก็ต้องใช้วิธีการวัดผลประเมินผล เพื่อการประเมินการเรียนและปรับปรุงการเรียน ครูจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี เพื่อให้การวัดผลและประเมินผลเป็นไปอย่างถูกต้องยุติธรรม

การวัดผลการศึกษา เป็นกระบวนการที่มุ่งกำหนดคุณภาพของบุคคล โดยใช้เครื่องมือวัดผล ผลที่ได้จากการวัดสามารถนำไปประเมินเพื่อตัดสิน ครูจึงต้องมีความเข้าใจในหลักการวัดและประเมินผลได้อย่างชัดเจน เพื่อจะได้นำการวัดผลและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2524) ได้กล่าวถึงการวัดผลการศึกษาว่า "การวัดผลการศึกษามีเทคนิคอยู่มาก นับแต่การสร้างข้อสอบให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ในการสอน ให้มีความเที่ยงและความตรง ตลอดจนการให้ระดับคะแนน การวิเคราะห์ข้อสอบ และผลการสอบ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน หรือใช้ในกิจกรรมเฉพาะอย่าง"

การจัดการนิเทศการสอนด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้ให้การนิเทศจะต้องชี้แจงให้ครูผู้สอนเข้าใจถึงระเบียบการประเมินผล วิธีการวัดผลหลาย ๆ รูปแบบ โดยใช้เครื่องมือวัดผลที่มีลักษณะตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ วิธีการให้ระดับคะแนนส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดทำแบบทดสอบมาตรฐาน เพื่อให้ประโยชน์ในการประเมินผลการเรียนการสอนต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเภทวิชาพาณิชยกรรมโดยตรงนั้น ยังไม่มีผู้ทำการวิจัยไว้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่ใกล้เคียงกันเพื่อใช้เป็นแนวทางในการอ้างอิง ในการทำวิจัยครั้งนี้ ดังนี้คือ

เสาวณีย์ พนชโยวาท (2535) ศึกษาเรื่อง "การประเมินความต้องการจำเป็นในการนิเทศการสอนของอาจารย์ในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา" ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่มีความต้องการจำเป็นในการนิเทศการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เทคนิคและวิธีสอน การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการสอน

กุลนิษัฏ์ สอนวิทย์ (2534) ศึกษาเรื่อง "การศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาชีพประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีความต้องการการนิเทศด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อการสอนและการประเมินผลอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ประจักษ์ ลิ้มสุวรรณ (2530) ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาคหกรรมเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาเคมีประยุกต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภาคใต้" ผลการวิจัยพบว่า

อาจารย์มีความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนวิชาเคมีประยุกต์ในด้านวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหา เป็นปัญหาระดับปานกลาง แต่ด้านสื่อการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล เป็นปัญหาในระดับสูงและต่ำตามลำดับ

นักศึกษาคหกรรมมีความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนวิชาเคมีประยุกต์ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหา สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

ชั้นทอง แสนอัม (2530) ศึกษาเรื่อง "ความต้องการการนิเทศวิชาการของครูภาษาไทยสังกัดกรมอาชีวศึกษา" ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านหลักสูตร โดยส่วนรวมครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านหลักสูตรมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านหลักสูตรในด้านการจัดหาเอกสาร หลักสูตร และคู่มือครู แก่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยก่อนเปิดภาคเรียนมากที่สุด

2. ด้านจุดประสงค์ โดยส่วนรวมครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านจุดประสงค์มาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านจุดประสงค์ในด้านการแนะนำ การจัดสภาพการเรียนการสอน ตามแผนการสอน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้มาก

3. ด้านเนื้อหาและหนังสือเรียน โดยส่วนรวมครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านเนื้อหาและหนังสือเรียนมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านเนื้อหาและหนังสือเรียนในด้านการส่งเสริม ให้ครูผู้สอน เข้าร่วมการประชุม อบรม หรือสัมมนา เนื้อหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด

4. ด้านวิธีสอน โดยส่วนรวมครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านวิธีสอนมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านวิธีสอนมาก ในด้านการเข้าร่วมสัมมนาและประชุมอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอน และวิธีสอนมาก

5. ด้านสื่อการสอน โดยส่วนรวมครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านสื่อการสอนมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านสื่อการสอนมาก ในด้านการแนะนำการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาในการสอนภาษาไทยมาก

6. ด้านการวัดและประเมินผล โดยส่วนรวมครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านการวัดและประเมินผลมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านการวัดและประเมินผล ในด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ให้ครูภาษาไทยจัดทำแบบทดสอบมาตรฐานระดับโรงเรียนและระดับกลุ่มโรงเรียนมาก

7. ด้านกิจกรรมประเมินหลักสูตร โดยส่วนรวมครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในด้านการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพมาก

8. ด้านความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยส่วนรวมครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการด้านความก้าวหน้าทางวิชาการมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏว่า ครูภาษาไทยมีความต้องการการนิเทศทางวิชาการ ด้านความก้าวหน้าทางวิชาการในด้านการจัดหาเอกสาร ตำราด้านการเรียนการสอนภาษาไทยให้ครูได้ศึกษาค้นคว้ามากที่สุด

สิริลักษณ์ บุญวงศ์ (2530) ศึกษาเรื่อง "การประเมินความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครู-อาจารย์ ในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา" ผลการวิจัยพบว่า ครู-อาจารย์ ยังขาดความรู้ความเข้าใจและต้องการที่จะได้รับการนิเทศในด้านหลักสูตร เทคนิควิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ด้านอาคารสถานที่ เครื่องจักรและเครื่องมือ ความพร้อมของนักเรียนและด้านปัจจัยสนับสนุนการสอน

มังกร สระศรี (2529) ศึกษาเรื่อง "สภาพการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพ สาขาวิชาช่างเชื่อมและโลหะแผ่น ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษาในภาคเหนือ" ผลการวิจัยพบว่า บางวิทยาลัยมีครูผู้สอนวิชาชีพไม่เพียงพอ ผู้สอนมีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม ด้านความรู้ทักษะวิชาชีพที่ตนเองสอนอยู่น้อย ในด้านการเรียนการสอนยังใช้วิธีสอนแบบบรรยาย มากเท่า ๆ กัน การสอนแบบสาธิต ทั้งยังขาดมาตรฐานในการประเมินผลอีกด้วย

วิไลลักษณ์ วัฒนานนท์ (2528) ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยธุรกิจ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา" ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านเนื้อหาและแบบเรียน อาจารย์และนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยธุรกิจในด้านเนื้อหาและแบบเรียนว่า เนื้อหาวิชาภาษาไทยธุรกิจที่จัดให้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ในระดับมาก

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน อาจารย์และนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยธุรกิจ ในด้านการจัดการเรียนการสอนว่าครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับปานกลางและครูนำสื่อการสอนมาใช้ในระดับน้อย
3. ด้านวิธีการวัดและประเมินผล อาจารย์และนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยธุรกิจ ในด้านการวัดและประเมินผลว่า ครูวัดและประเมินผลเมื่อจบบทเรียนแต่ละเรื่องเป็นอันดับแรก
4. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยธุรกิจ ในด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า ครูจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับปานกลางแต่นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นครูจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับน้อย
5. ด้านการจัดบริการทางวิชาการ อาจารย์และนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยธุรกิจ ในด้านการจัดบริการทางวิชาการ พบว่า วิทยาลัยจัดบริการทางวิชาการในระดับปานกลาง

วัลลภ จันทรตระกูล (2523) ศึกษาเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาช่างอุตสาหกรรมสาขาเครื่องกล ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของอาจารย์ในโรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาล" ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในด้านการจัดทำอุปกรณ์การสอน ขาดหนังสือตำราที่ต้องการใช้ การขาดแคลนอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ขาดงบประมาณในการจัดทำอุปกรณ์การสอน ขาดต้นแบบของอุปกรณ์ที่ดี เครื่องมือเครื่องจักรไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และมีความล่าช้าสัมฤทธิ์ภาพในการใช้งานต่ำ การจัดหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ยังมีความล่าช้าไม่ทันกับวิชาการสมัยใหม่และความต้องการของท้องถิ่น ไม่สัมพันธ์กับตำรา อุปกรณ์ ตลอดจนขาดความสอดคล้องกับจำนวนและคุณภาพของเครื่องมือเครื่องจักรที่มีอยู่ ครู-อาจารย์ที่สอนวิชาช่างประมาณร้อยละ 90 ต้องการให้มีการอบรมและนิเทศการศึกษาในช่วงต่อไปนี้มาก คือ เนื้อหาทางทฤษฎีช่าง ทักษะการใช้เครื่องมือเครื่องจักร วิธีการสอนและเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล การสร้างการใช้อุปกรณ์การสอน และการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียน

จากการนำเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สามารถประมวลได้ว่า ครูผู้สอนเกี่ยวกับประเภทวิชาพาณิชยกรรม นอกจากมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอนแล้ว ยังมีความจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิคการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และ ด้านวัดผลและประเมินผล จะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินความต้องจำเป็นของครู-อาจารย์ผู้สอนประเภทวิชาพาณิชยกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ซึ่งครู-อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี จึงขอใช้กรอบแนวคิดในการประเมินความต้องการ 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิคการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านวัดผลและประเมินผล เป็นกรอบการวิจัยในครั้งนี้